

MARIA PILAR PEREA

LA MOMENTÀNIA I INCOMPLERTA RECONDUCCIÓ
BALEAR DE «L'OBRA DEL DICCIONARI»: A. M. ALCOVER
I «LA PERSONALIDAT LLINGÜÍSTICA DE MALLORCA»

1. INTRODUCCIÓ

El 7 de juny de 1918, les pàgines del «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana» (*BDLC*, X, 81-161) es fan ressò de la primera argumentació sistemàtica —en forma de primer manifest— que Antoni M. Alcover dirigí a alguns membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i a Josep Puig i Cadafalch, que ostentava en aquells moments els càrrecs de vicepresident de la Secció Històrico-Arqueològica i de president de la Mancomunitat de Catalunya. Aquest document és el resultat de l'esclat d'una problemàtica múltiple que s'anà congriant gairebé des de la mateixa creació de la Secció Filològica el 1911. Durant aquest període es generen diverses situacions de tensió que contrarien no només el tarannà certament bel·licós d'Alcover sinó també les múltiples activitats que pretenia desenvolupar en el marc de l'Institut. Només cal pensar, per citar-ne alguns, en els conflictes que van sorgir en relació amb els estipendiats (Pere Barnils, Manuel de Montoliu i Antoni Griera), amb l'*Obra del Diccionari*, amb l'*Atlas Lingüístic Català* encomanat a Griera o amb les qüestions ortogràfiques, els quals queden ben reflectits en el primer manifest.

Com és sabut, aquest manifest és seguit d'altres quatre,¹ de virulència creixent, que es clouen, el 1924, amb la publicació d'*A tots els*

1. Segon manifest: *A tots els amadors de la Llengua Catalana* (*BDLC*, X, febrer-març, 1919, ps. 253-337), tercer manifest: *Triunf colossal de l'Obra del Diccionari contra l'Institut d'Estudis Catalans i La Lliga Regionalista ab en Puig i Cadafalch per cap i En Cambó per còmplic* (*BDLC*, X, juliol-setembre 1919, ps. 381-508), quart manifest: *Triunf definitiu, absolut i consumat de l'Obra del Diccionari dins les Corts d'Espanya contra el Rey Herodes i els Caifassos de la Lliga Regionalista ab tota la gatzor i escolans d'amèn que per treure'n estella i per por de la por elze van cou cou* (*BDLC*, XI, juliol-setembre 1920, ps. 65-82).

amadors de la llengua catalana, una mena de manifest que representa un nou capítol de càrrecs contra els contraris d'Alcover. Aquest conjunt de manifestos, que recullen les relacions problemàtiques entre alguns membres de l'Institut i les dissensions internes en el marc de la Secció Filològica, és motivat per les raons esmentades més amunt, especialment per l'elaboració de les *Normes ortogràfiques* i per les actituds oposades d'alguns membres de l'Institut, especialment de Pompeu Fabra, de Josep Carner i de Frederic Clascar, a les activitats i a les idees d'Alcover. La situació de tensió mútua va créixer fins al punt que, el 1917, els membres de la Secció Filològica es plantejaren la possibilitat que Alcover, que hi exercia de president, presentés la seva dimissió —*cf.* Moll (1962: 174). Aquest fet explica que el 2 de juliol d'aquell any, Josep Carner,² com a secretari de l'Institut, proposés a Alcover una Presidència Honorària. La resposta d'Alcover, totalment previsible, a més de la carta del 23 de novembre de 1917, que adreçà al «Vice-President i demés membres de la Secció Filològica»,³ es materialitzà en el primer manifest,⁴ que constituí el preludi del seu trencament definitiu amb l'Institut d'Estudis Catalans.

Alcover, doncs, que al·legava i reclamava la perpetuïtat del seu càrrec, no dimití, però es distancià de la institució i dels seus membres, la qual cosa provocà l'allunyament recíproc d'un bon nombre de col·laboradors que fins aleshores li havien donat suport, i, alhora, li suposà el bandejament d'un sector important del món cultural de l'època. Aquestes desercions no tingueren sols repercussió en l'àmbit del Prin-

2. L'amistat inicial entre Carner i Alcover, com recull JULIÀ (1995), degenera amb el temps en una enemistat declarada.

3. Vegeu la contundència de la resposta a JULIÀ (2000: 309), «vos faig sebre que no accept res de lo que me proposau, i protesto de la manera mes formal i solemne del procediment irregular que heu seguit amb mi. No vull renunciar de President, si me voleu treure, treis-me baix de la vostra exclusiva responsabilitat. No vull renunciar de membre de l'Institut ni vosaltres teniu potestat de treure'm. No vull la Presidència Honorària que m'oferiu ni deixar de publicar mon Bolletí del Diccionari».

4. Tot i la seva finalitat descriptiva, el *Dietari de l'Eixida p'el Reyne de València i Catalunya occidental* (BDLC, X, 165-252) conté nombroses referències a l'actuació dels membres de la Secció Filològica. El dietari inclou també el nom de les persones de les quals Alcover rebia suport mentre desenvolupava la seva tasca d'enquestació. Aquesta actitud excessivament explícita, i òbviament antidiplomàtica, suposà per a Alcover la deserció d'una bona part d'aquests col·laboradors.

cipat, sinó que afectaren també una part de les relacions insulars, especialment les que estaven més relacionades amb el catalanisme.

En l'àmbit periodístic, l'eco que despertà el primer manifest va tenir dues polaritats: una de rebuig, fomentada pels partidaris de l'Institut i, políticament, de la Lliga Regionalista, que es reflectí sobretot en els articles de «La Veu de Catalunya»; i una altra d'adhesió, manifestada a través de les campanyes suscitàdes pels periòdics d'ideologia integrista, compartida de ben jove pel mateix Alcover,⁵ i pels que eren políticament contraris a la Lliga. Aquesta adhesió associà periòdics com ara «El Correu Catalán», «El Radical», la «Gaceta de Catalunya», «La Almudaina», o setmanaris com ara «Ausetània», de Vic, «La Costa de Llevant», de Canet de Mar o «Llibertat», d'Igualada —*cf.* MOLL (1962: 186). A les Illes, el setmanari «La Vanguardia Balear» esdevingué una plataforma de difusió de les declaracions d'Alcover aparegudes en el manifest, que incloïen, però, en aquest cas, un altre punt de vista: la voluntat d'introduir un component local que tenia la finalitat de refermar el que Alcover definia com «la personalidad lingüística de Mallorca» i, de retop, de declarar que ell mai no havia desertat dels seus orígens ni de la seva llengua en benefici de Catalunya, com sembla que algú l'acusava.

Amb la finalitat de donar a conèixer els conflictes generats en relació amb els dirigents —lingüístics i polítics— de Barcelona, de plantejar alguns dels greuges a què havia estat sotmès i de rebre suport —tant moral com econòmic— per reprendre l'*Obra del Diccionari*, Alcover publicà a «La Vanguardia Balear», entre els mesos de gener i març de 1919, un sèrie de set articles fragmentats —quatre, en realitat— encapçalats amb el títol *La personalidad lingüística de Mallorca*. Aquest treball té l'objectiu de presentar les diverses problemàtiques que es plantegen en aquests documents, de situar-los en el rerefons que els correspon i de reeditar-los, comptant amb les indi-

5. Vegeu a MOLL (1962: 15-16), les reaccions de signe contrari que van originar-se entre els partidaris del moviment de la Unió Catòlica i els partidaris de les tendències tradicionalistes i integristes, encapçalades pel periòdic «El Siglo Futuro», i de les quals Alcover era defensor acèrrim. Vegeu també a BENNÀSSAR & FULLANA (1993) l'epistolari entre Antoni M. Alcover i Miquel Binimelis. Pel que fa a la seva iniciació a l'integrisme, vegeu MASSOT (1983c).

cacions que ofereixen els manuscrits originals, els quals, tot i ser incomplets, aporten alguns detalls complementaris a les dades publicades pel setmanari. L'edició dels materials, que apareix en l'annex 4, està basada, en tres dels quatre articles, en les dades manuscrites, i s'ha fet respectant-ne plenament l'ortografia i la puntuació. S'hi indiquen, en nota a peu de plana, les petites divergències que presenten ambdues versions.

Complementàriament, aquests articles, que inicialment haurien d'haver esdevingut una conferència per a la Societat «Fomento del Civismo», estan precedits per quatre notícies, que inclouen diversos documents d'Alcover, i que apareixen en «La Vanguardia Balear» els darrers quatre mesos de 1918. Entre aquests materials destaquen una carta d'Alcover, publicada en aquest setmanari el 21 de setembre de 1918, on agraeix el suport rebut d'aquesta publicació; les dues cartes que s'adrecen Alcover i Jeroni Massanet, director del setmanari, que apareixen el 19 d'octubre de 1918; i, finalment, una carta oberta que el canonge manacorí dirigeix als lectors de «La Vanguardia Balear», l'11 de gener de 1919, expressant-los la reconversió de la conferència que havia de fer l'endemà en una sèrie d'articles, i que constitueix l'encapçalament formal dels quatre documents dedicats a *La personalidad lingüística de Mallorca*. Aquestes dades formen part, respectivament, dels tres primers annexos. El quart annex conté l'edició de l'assaig.

2. «LA PERSONALIDAD LINGÜÍSTICA DE MALLORCA» I «LA VANGUARDIA BALEAR»

Alcover comptava amb el seu propi mecanisme de difusió, el «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana», fundat el 1901, un any després de l'aparició de *Lletra de Convit*, que constituïa una tribuna de divulgació i de propaganda de l'*Obra del Diccionari i de la Gramàtica*, de les tasques dialectals i dels estudis que desenvolupava, de les instruccions als col·laboradors que intervenien en l'*Obra del Diccionari* i de les ressenyes dels llibres relacionats poc o molt amb la llengua catalana. Aquest «Bolletí», que arribà a comptar amb prop de mil subscriptors, s'ajustava a una de les múltiples iniciatives que Bern-

hard Schädell indicà a Alcover en una carta —a mode d'ideari— que li remeté el 14 de juny de 1905.⁶

Alcover havia emprat també la premsa mallorquina per donar a conèixer algunes de les seves produccions —tant periodístiques com poètiques, folkloristes o assagístiques. Només cal pensar *grosso modo*, encara al final del segle XIX, en les seves intervencions en periòdics o setmanaris com ara «L'Ignorancia», «Museo Balear», «El Tambor», «El Centinela», «El Àncora», «El Católico Balear», el «Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana», «La Aurora», i ja en el segle XX, les seves col·laboracions a «El Diario de Mallorca» o a «La Veu de Mallorca».

La seva contribució a «La Vanguardia Balear» s'estén des del 1918 al 1926 —en paral·lel a la seva participació en actes organitzats per la societat «Fomento del Civismo» a través de conferències, algunes de les quals foren publicades en aquest mateix setmanari—,⁷ i respon a una actitud d'agraïment envers el seu fundador, Jeroni Massanet, que li prestà el seu suport arran de la problemàtica suscitada amb l'Institut.

L'advocat i polític Jeroni Massanet Beltran (Palma de Mallorca 1872-1934) fundà el juliol de 1914 la societat «Fomento del Civismo», que presidí del 1914 al 1917, el 1926, el 1930 i del 1932 al 1934, i publicà un setmanari, «La Vanguardia Balear» («Semanao organo de la Sociedad "Fomento del Civismo"»), que s'erigí en portaveu de la seva ideologia i esdevingué amb el temps un òrgan personal gairebé exclu-

6. Vegeu JULIÀ (2000: 68-77).

7. Vegeu les diferents conferències d'Alcover que recull «La Vanguardia Balear»: a) *Un interesante discurso. Parlament fet en la benedicció de la Primera Pedra del monument comensat a Lluchmajor dia 22 de janer de 1922* (4 de febrer de 1922, p. 2), en tres parts: 2a part: *Primera pedra del Monument a la memòria del rei Jaume III* (18 de febrer de 1922, p. 3), conclusió: 25 de febrer de 1922, ps. 2-3; b) *Conferencia y aniversario El Rey en Jaume I, lo mes espanyol de tots els Reys d'Aragó, por el Muy Ilustre Sr. D. Antonio M. Alcover*, que va tenir lloc en el «Fomento del Civismo» (16 de febrer de 1924, ps. 1-3); c) *Conferència del M. I. Sr. D. Antonio M. Alcover (dada en el "Fomento del Civismo", dia 12 de Enero)* (24 de gener de 1925, ps. 2-3), en dues parts: la 2a part inclou observacions sobre els elements mossàrabs (31 de gener de 1925, ps. 2-3); d) *Els noms de lloch dins la Crònica del Rey En Jaume I (Conferencia dada el dia 7 de Diciembre de 1925, en el "Fomento del Civismo", por el M. I. Sr. D. Antonio M. Alcover)* (12 de desembre de 1925, p. 3), en tres parts: continuació: 19 de desembre de 1925; conclusió: 2 de gener de 1926, p. 2.

siu, en el qual una bona part dels articles eren signats pel mateix Massanet, molt sovint fent servir pseudònims com ara *Manitas* o *Jemabel*. El Foment del Civisme tenia la finalitat, en paraules de Moll (1970: 158), de promoure «el compliment dels deures cívics». Per aconseguir-los, calia desplegar una «labor constant de fiscalització de la vida pública i una actitud permanent de denúncia de les infraccions comeses per funcionaris de l'Administració». La societat rebia les consignes —bel·licosos i combatives, que recorden en part l'estil d'Alcover— de Massanet, el qual promogué, en les pàgines d'aquesta publicació, gairebé fins al 1934, campanyes furibundes contra persones influents i autoritats, que li valgueren, amb certa freqüència, denúncies, expedients o condemnes.

El Foment del Civisme propugnava un moviment cívic que oscil·lava entre uns afanys regeneracionistes i culturalistes, i fomentava una crítica dels vicis de les democràcies parlamentàries. A més, era partidari de la descentralització administrativa i advocava per un moviment mallorquinista lliure de les influències del Principat. Aquesta tendència —i la cerca, en conseqüència, del suport d'un mallorquinisme localista (FERRÀ-PONÇ, 1976: 125)— justifica l'acolliment d'un Alcover parcialment desacreditat i en hores baixes, en qui Massanet trobà un suport a les seves reivindicacions, i a qui, en contrapartida, oferí una plataforma per a les seves opinions en contra de les propostes de normalització ortogràfica de la Secció Filològica.

Aquesta actitud de col·laboració s'inicia, però, el 1918. Anteriorment, Massanet havia discrepat fortament d'algunes de les declaracions que Alcover havia fet en les pàgines de «La Aurora», com ara de la conveniència d'eliminar l'ús del castellà en el territori balear.⁸ Cal recordar (MOLL, 1962: 138-150) que, des del 1910 al 1912, Alcover desplegà en «La Aurora», amb el pseudònim d'*En Revenjoli*, un conjunt destacable de temes polèmics en forma de gairebé cent quaranta articles, que, impregnats d'un to sarcàstic i agressiu, havien ferit més d'una sensibilitat.

Tot i compartir certs trets caracterials, com ara l'apassionament ideològic, el gust per la polèmica, l'excés —fins a l'ofensa— de sin-

8. Vegeu «La Vanguardia Balear», 21 de setembre de 1918, p. 2.

ceritat, la tendència als atacs virulents dirigits als seus enemics o opositors, que temps enrere els havia enfrontat, Alcover i Massanet refermaren les amistats —vegeu les cartes de l'annex 2— arran de l'objectiu comú que els vinculava: la voluntat de descentralització i l'evitació d'un estat de dependència en relació amb Barcelona i Catalunya, des d'un punt de vista lingüístic, pel que fa a Alcover, i des d'un punt de vista polític, pel que fa a Massanet, amb la incorporació, en el darrer cas, d'una clara tendència anticatalanista i proespanyolista.

La visió que en fan, de Jeroni Massanet, amb una certa perspectiva, Moll (1970) i Ferrà-Ponç (1976) són diametralment oposades: la valoració de la seva tasca com a «quixotista cívic» (MOLL, 1970: 225) i l'elogi dels seus anhels de descentralització, d'anticaciquisme i de llibertat d'expressió, que en fa el primer, el qual, en un marc autobiogràfic, no té cap intenció d'atacar frontalment —ni lateralment— ningú, és superada per la del segon, que el qualifica de «demagog pintoresc i ridícul» (FERRÀ-PONÇ, 1976: 122) i de precursor del feixisme, atès que havia intentat, el 1923, la divulgació a Mallorca de l'ideari feixista.

Malgrat aquesta càrrega ideològica, «La Vanguardia Balear» atorga un suport i un proteccionisme a Alcover en uns moments de dificultat personal, i ho fa, segons Massanet, per convicció i per esperit de justícia.⁹ El setmanari, a més, es fa ressò esporàdicament d'algunes de les activitats que Alcover desenvolupà en relació amb l'*Obra del Diccionari*. Massanet es val del motiu de la ruptura entre Alcover i l'Institut, centrat de ple en l'*Obra del Diccionari* i en motivacions essencialment lingüístiques, i s'uneix amb Alcover per tal de sumar la resistència a la voluntat d'unificació lingüística, que pretén l'Institut, a la seva pròpia voluntat política, fonamentada en la descentralització i en l'autonomia. Amb tot, Massanet desitjava una altra centralització condicionada per clares connotacions espanyolistes i per l'interès suprem nacional: «Sea nuestra divisa la bandera de Mallorca, siempre unida y entrelazada a la bandera nacional».¹⁰

9. *Ibid.*

10. *Ibid.*

Els anys 1918 i el 1919 constitueixen l'entorn temporal de l'assaig *La personalitat lingüística de Mallorca*. Si la publicació a «La Vanguardia Balear» es fa efectiva el 1919, en quatre apartats que s'editen en set números —§ 1 *Un poc d'examen de consciència* (18 de gener de 1919, ps. 2-3); § 2 *Les meues eixides per la llengua de Mallorca. Perque vaig pendre tant la tirada a Barcelona* (25 de gener de 1919, ps. 2-3); § 3 *La meua actuació dins l'Institut d'Estudis Catalans* (8 de febrer de 1919, ps. 1-2; 15 de febrer de 1919, p. 1-2); § 4 *La meua actuació dins l'Institut en defensa dels autors mallorquins i de la personalitat lingüística de Mallorca* (22 de febrer de 1919, p. 2; 8 de març de 1919, p. 2; 22 de març de 1919, ps. 2-3)—, el darrer terç del 1918 es publiquen quatre articles, signats per Jeroni Massanet, sovint fent servir algun dels seus pseudònims.

L'al·lusió a la temàtica *La personalitat lingüística de Mallorca* s'inicia a la segona pàgina de «La Vanguardia Balear» del 21 de setembre de 1918, amb un article de Massanet titulat *Mossen Alcover i l'IEC*, que fa referència a algunes de les declaracions que conté el primer manifest aparegut en el «Bolletí» de 1918. En aquest primer article es dibuixa amb traços ben definits el front comú que vincula Alcover i Massanet, tot i que, com s'ha comentat, no existia inicialment cap relació mútua ni cap tipus d'afinitat ideològica. Aquest primer article inclou una carta d'Alcover (vegeu annex 1) en resposta a la felicitació que el manacorí va rebre del «Fomento del Civisme», per raó de la seva defensa enèrgica de la «personalitat lingüística mallorquina» que havia fet a l'Institut, en resposta als intents d'eliminació a què certs elements catalans aspiraven. El títol, doncs, de l'assaig que es reedita en aquestes pàgines sembla tenir els seus orígens en aquesta primera carta d'Alcover.

Un segon article de Massanet sobre *Mossen Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans (II)* apareix a «La Vanguardia Balear» el 28 de setembre de 1918 (ps. 2-3). En aquesta segona part, Massanet estudia el manifest d'Alcover i examina succintament les causes de la seva ruptura amb l'Institut; tot plegat li serveix d'excusa per atacar el centralisme que Catalunya vol imposar. Així, fa referència indirectament als seus objectius personals i col·lectius com a societat —obtenir l'autonomia de Mallorca i, en paral·lel, la desvinculació de Catalunya— i

directament a algunes de les afirmacions del manifest, com ara l'absència de pulcritud en l'ús i en la inversió de les subvencions que rebia l'Institut, la manca de remuneració que experimentaven alguns dels col·laboradors de l'*Obra del Diccionari*, malgrat la tramesa de llibretes plenes de mots, i malgrat que l'Institut d'Estudis Catalans va percebre 120.000 pessetes de la Diputació, o en la quantitat de 10.000 pessetes que, el 1917, Alcover havia de cobrar per l'*Obra del Diccionari* i que es van reconduir inexplicablement a les Oficines d'Estudis Orientals.

Més endavant, el 19 d'octubre de 1918 (p. 1), apareix a «La Vanguardia Balear» l'article *Mossen Alcover*, que conté les dues cartes que s'adrecen Alcover i Massanet, i que serveixen per restablir la cordialitat entre ambdós personatges. Alcover declara, oblidant tots els atacs anteriors, que, amb els comentaris contra la Secció Filològica, que apareixen en els articles publicats en els números anteriors de «La Vanguardia Balear», Massanet demostra que «estima Mallorca i el bon nom de Mallorca i la dignitat i la personalitat llingüística de Mallorca, a la qual jo visc consagrat». Afirma també que ambdós coincideixen a declarar-se enemics del liberalisme. L'integrisme, com a moviment politicoreligiós, que Alcover professava des de jove,¹¹ s'oposava radicalment al liberalisme. Massanet, per la seva banda, com a mostra d'agraïment i d'adhesió, se subscriu al «Bolletí» i sol·licita a Alcover que faci una conferència en el Foment del Civisme sobre els motius de la seva actitud en relació amb la Secció Filològica de l'Institut, a la qual cosa Alcover accedeix de bon grat.

L'any 1918 es tanca amb el darrer article de Massanet, *Mossèn Alcover i l'IEC (III y último)*, publicat a «La Vanguardia Balear» el 26 d'octubre de 1918 (p. 1), on es recullen algunes de les queixes que apareixen en el manifest i que són també explicitades en *La personalitat llingüística de Mallorca*: la compra, per valor de 25 pessetes, del material necessari per a la fabricació de vuit paladars artificials per a l'estudi de la fonètica; els guanys econòmics de Carner com a secretari de la Secció Filològica; la imposició de les *Normes Ortogràfiques*, amb l'in-

11. Cf. a «El Tambor» (22 de novembre de 1884) la ressenya que Alcover publicà sobre el llibre de Fèlix Sardà i Salvany, *El liberalismo es pecado*.

convenient sobreafegit de la voluntat d'unificació lingüística que pre-conitzaven els dirigents de la Secció Filològica, els quals prescindien obertament, en opinió d'Alcover, de les modalitats dialectals; la centralització lingüística, que prenia el model de la varietat de Barcelona; la problemàtica de la traducció de les obres literàries, i en especial, la revisió de la traducció que va fer Maria Antònia Salvà del poema de Frederic Mistral, *Mirèio*; el procés de confecció de les cèdules del *Diccionari*. En resum, aplega tot un conjunt de greuges disposats en el marc de l'oposició a la Secció Filològica en general i a Pompeu Fabra en particular.

En darrer terme, «La Vanguardia Balear», l'11 de gener de 1919 (p. 1), a l'article *Mossen Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans*, anuncia que, en lloc de la Conferència que Alcover havia de pronunciar l'endemà al Saló del Foment del Civisme sobre la seva actuació a l'Institut, el canonge manacorí publicarà un seguit d'articles sobre aquest tema amb la finalitat que «su trabajo pueda ser más divulgado y mejor juzgado». Aquest article inclou una carta oberta d'Alcover (vegeu annex 3), que serveix de propaganda indirecta del manifest i on es fa referència a les diverses ofenses rebudes i a l'obstrucció a l'*Obra del Diccionari* que els membres de l'Institut havien dut a terme tot imposant una varietat unificada que atemptava contra les modalitats lingüístiques de les Balears, de València i de totes les comarques catalanes que no s'emmotllen dialectalment al català de Barcelona. En aquesta lletra s'expressa un canvi de plans momentani en relació amb els objectius de l'*Obra del Diccionari* —«su firme propósito de hacer obra netamente regional, aportando su gran autoridad y el caudal de sus conocimientos para la formación de un diccionario balear». En efecte, segons les informacions que apareixen a «La Vanguardia Balear», Alcover es proposa de continuar l'*Obra del Diccionari* imprimint-hi un caràcter primordialment localista, de manera que en resulti un *Diccionari Balear*. La carta oberta és una crida a la col·laboració en aquesta nova reorientació de l'empresa, en contra dels «cacics antifilològics, antiliteraris i antipatriòtics» de Barcelona, per dur a terme l'«Obra del Diccionari Balear». Aquesta carta constitueix, de fet, el pròleg que obre el conjunt d'articles que formen part de l'annex 4.

2.1. Altres activitats d'Alcover recollides en La Vanguardia Balear

El darrer article de la sèrie sobre *La personalitat lingüística de Mallorca* promet una continuació, bé que, pel que fa a l'expressió temporal, el manuscrit discrepa parcialment —«Dissapte qui ve veurem, si Deu ho vol, la sèrie d'atrocitats que els de l'*Institut* han comeses contra mi»— de l'article editat —«Més envant, si Deu ho vol, la sèrie d'atrocitats que els de l'*Institut* han comeses contra mi». De fet, en les pàgines de «La Vanguardia Balear» no torna a aparèixer —ni «dissapte qui ve» ni «més envant»— cap article sobre aquesta temàtica. Sí que inclou, però, algunes referències al desenvolupament de l'*Obra del Diccionari*, que mai no són signades per Alcover, sinó per un cronista del setmanari, que ben fàcilment podria ser el mateix Massanet. Així, «La Vanguardia Balear» del 24 de maig de 1919 (p. 2), en l'article *Mossen Alcover y el Diccionario de la lengua catalana*, informa de les gestions que Alcover, des de Madrid, duu a terme per aconseguir la protecció reial per a l'elaboració del «Diccionari de la lengua catalana». Aquest article evidencia que el pas de ben pocs mesos —del gener al maig— han servit per desdir Alcover de la idea de restringir l'*Obra del Diccionari* a un àmbit exclusivament balear.¹²

Més endavant, el 25 d'octubre de 1919 (p. 2), «La Vanguardia Balear» conté l'article de Massanet, signat amb el pseudònim de Jemabel, *S. M. El Rey y la Obra del Diccionario de la Lengua Catalana*, que fa referència a la publicació en el «Bolletí» del segon manifest i referma el seu suport incondicional a Alcover, que es troba en procés d'obtenir el favor reial per continuar l'*Obra del Diccionari*. Paral·lelament, Massanet llança novament invectives contra l'esperit centralitzador que volen imposar els dirigents de la Lliga Regionalista i de l'Institut.

A partir d'aquesta data, apareixen, de manera esporàdica, en «La

12. En realitat, com indica MOLL (1962: 193), del gener de 1919 arrencà la idea del germà petit d'Alcover, Pere Josep, de demanar ajuda a Álvaro de Figueroa y Torres, comte de Romanones (cap del Partit Liberal) i a Antoni Maura (president del Consell de ministres) per continuar l'*Obra del Diccionari*. Alcover modificà aquest suggeriment i el convertí en una instància al Govern de Madrid, que sol·licitava una subvenció per acabar el *Diccionari*, que fou acompanyada d'altres sol·licituds adreçades a altres polítics (ministres, diputats i senadors) que no pertanyessin a la Lliga Regionalista.

Vanguardia Balear», altres articles relacionats amb Alcover. Així, *Algo sobre el catalanismo*, es publica el 24 de gener de 1920 (ps. 2-3), signat amb el pseudònim de Jemabel, on es vinculen els manifestos d'Alcover amb una sèrie d'articles de S. Julio de Saracibar¹³ contra el catalanisme, que va publicar a l'«ABC». Massanet desprestigia la Lliga Regionalista i s'oposa a l'exclusivisme del català i a la imposició de la modalitat de Barcelona com a varietat única. Afirmar, d'altra banda, que s'ha iniciat un procés de transició envers un altre centralisme —el de Madrid—, en aquest cas ben acceptat, atès que una bona part dels elements regionalistes de Mallorca han desistit «del intento de que Catalunya fuera nuestra metrópoli y han aceptado como centro la capital del Reino».

Un mes més tard, el 28 de febrer de 1920 (p. 3), «La Vanguardia Balear» inclou *L'Obra del Diccionari Català-Valencià-Balear i Mn. Antoni M. Alcover*, on, entre altres notícies, informa del telegrama que Alcover va rebre el dia 31 de gener, on es consignava una *Real Orden* que manava incloure en el pressupost la quantitat necessària per acabar el *Diccionari* i per publicar-lo.

Finalment, el 26 de març de 1921 (p. 2), a *Un tiro por la culata, o contra la Obra de M. I. Señor Alcover*, «La Vanguardia Balear» ataca els regionalistes i en particular un membre de la minoria regionalista de l'Ajuntament, el Sr. Quintana, que tot i la seva oposició a concedir una subvenció per a l'*Obra del Diccionari*, no va poder evitar que la Junta Municipal li atorgués 500 pessetes.

Les notícies sobre la vida i les obres d'Antoni Alcover en les pàgines d'aquest setmanari no es clouen el 1921. Després d'un silenci considerable, Massanet —novament amb el pseudònim de Jemabel—, que havia estat implicat en la querella que s'esdevingué arran de l'edició de les obres de Llull, publicà, el 1925, una sèrie de setze articles que repassen les peripècies d'Alcover en relació amb aquest tema.¹⁴ En realitat, les activitats lul·lianes d'Alcover s'iniciaren al voltant del 1896,

13. Fa referència als quatre articles següents: *El problema del catalanismo* (12 de gener de 1919, ps. 3-6), *Más sobre el catalanismo* (21 de gener de 1919, ps. 3-6), *Barcelonistas, catalanistas* (1 de febrer de 1919, 5-8) i *El idioma catalán y el sentimiento nacionalista* (13 de febrer de 1919, ps. 7-8).

14. Els setze articles, encapçalats amb el títol *La edición luliana* es publicaren el 4 d'abril de 1925, 2 (I), el 18 d'abril de 1925, 1 (II), el 9 de maig de 1925, 2 (III), el 6 de

quan el canonge mallorquí, juntament amb Miquel dels S. Oliver, Estanislau de K. Aguiló, Pere Orlandis i Miquel Costa i Llobera, emesos per Jaume Lluís Garau, iniciaren la publicació dels textos originals de Ramon Llull, tasca que Jeroni Rosselló havia començat deu anys enrere i que havia hagut d'aturar per raó d'una greu malaltia. Mateu Obrador, el 1900, esdevingué director tècnic de l'edició i preparà en pocs anys els tres volums que Rosselló havia iniciat. Més endavant, entre el 1906 i el 1917, aparegueren onze volums, sota la direcció d'Alcover (vegeu MOLL, 1962: 231). L'edició dels dos primers fou realitzada per Mateu Obrador, el tercer, per Miquel Ferrà i els altres vuit per Salvador Galmés. A partir del 1917 —i amb una Comissió Editora Lulliana presidida per Alcover, i que tenia com a membres Costa i Llobera, Galmés, Joan Alcover, Gabriel Llabrés i Miquel Ferrer i Mayol— s'obrí un parèntesi en relació amb la publicació dels textos lullians, bàsicament per tres raons: per l'inici del conflicte amb l'Institut d'Estudis Catalans, per les desavinences que sorgiren entre Alcover i Galmés a causa del sistema de transcripció de textos i per la manca de suport del Ministeri de la Instrucció Pública i, no cal dir-ho, atesa la situació bèl·ligera provocada pel manifest, de la Diputació i del mateix Institut.

Galmés sol·licità repetidament a Alcover la represa de l'edició i, davant la seva negativa, decidí de publicar els textos pel seu compte, fent servir els recursos que pertanyien a la Comissió i contravenint qualsevol acord pres prèviament. És previsible l'enrenou que generà aquesta decisió, que provocà, entre altres reaccions, una polèmica furiosa entre Alcover, Ferrà i Galmés, que es pot resseguir a través dels articles de «La Última Hora», «La Almudaina» i el «Correo de Mallorca», i un recurs de Galmés al Papa que reclamava la propietat intel·lectual i material de l'edició lulliana. En contrapartida, Alcover es defensà davant la Cúria Romana i mogué un plet davant la Cúria Eclesiàstica de Mallorca, que fou conduït precisament per Jeroni Massanet en representació

---

juny de 1925, 2 (IV), el 27 de juny de 1925, 2 (V), el 25 de juliol de 1925, 2 (VI), el 8 d'agost de 1925, 2 (VII), el 3 octubre de 1925, 2-3 (VIII), el 31 d'octubre de 1925, 2 (IX), el 28 de novembre de 1925, 2 (X), el 9 de gener de 1926, 2 (XI), el 13 de febrer de 1926, 2 (XII), el 13 de març de 1926, 1 (XIII), el 27 de març de 1926, 1 (XIV), el 3 d'abril de 1926, 1 (XV) i el 10 d'abril de 1926, 1 (XVI).

del canonge de Manacor. Un seguit d'accions enutjoses efectuades per ambdues parts acabaren amb la sentència arbitral pronunciada el desembre de 1913, resolta pels amigables componedors, Joan Llabrés i Vicent Frau, en representació, respectivament, d'Alcover i Galmés.

Més endavant, el 1928, Massanet dedicà vuit articles¹⁵ a examinar l'obra de Joan Rotger, *Don Antonio Maria*, i comentà diversos aspectes que li havia suggerit la seva lectura, amb la inclusió, en el darrer, d'unes paraules d'agraïment d'Alcover¹⁶ dirigides a Massanet. *Don Antonio Maria* és un llibre vindicatiu de la figura d'Alcover,¹⁷ que, per raó del seu to excessivament apologetic, suscità reaccions de signe contrari: l'elogi —a causa de les clares al·lusions anticatalanistes, que motivaren la recensió de Massanet— i la crítica dels catalanistes —a causa de la bel·ligerància i del to d'apologia abrandada de les seves afirmacions.

En darrer terme, «La Vanguardia Balear»¹⁸ es fa ressò de l'homenatge a Alcover que, l'any 1928, vol promoure el mateix Joan Rotger, sota els auspicis del «Círculo de Estudios»,¹⁹ amb motiu de la publi-

15. Vegeu-ne el contingut a «La Vanguardia Balear» del 4 d'agost de 1928, 2 (I), de l'11 d'agost de 1928, 2 (II), del 18 d'agost de 1928, 1 (III), del 25 d'agost de 1928, 2 (IV), del 8 de setembre de 1928, 2 (V), del 15 de setembre de 1928, 4 (VI), del 22 de setembre de 1928, 3 (VII) i del 29 de setembre de 1928, 3 (VIII).

16. Vegeu «La Vanguardia Balear», 29 de setembre de 1928, 3, *Unas palabras del Sr. Alcover*: «A D. Geroni Massanet. —Ciutat de Mallorca, 25 Setembre, 1928 —Amich estimat: lletgit el darrer article seu sobre el llibre de Mn. Rotger, li don mil gracies de tot lo que diu de mí. Vosté és el qui ha comprés millor la meua actuació catalanista, millor que Mn. Rotger. ¡Jo separatista? May ho som estat, sino contrari furiós de tot separatisme. Be ho saben els catalanistes que m'han tractat. Se'n son guardats prou d'acusarme'n, despres de la baralla.

Repetesch que milions de gràcies per tot. Son afectíssim. —Antoni M.ª Alcover, Degà de la Seu de Mallorca.»

17. Vegeu a MASSOT (1985b) les reaccions d'Alcover, no sempre favorables, a l'obra de Rotger, que justifiquen els mots d'Alcover recollits en la nota anterior.

18. Vegeu a «La Vanguardia Balear», *Homenaje al filólogo D. Antonio M. Alcover* (20 d'octubre de 1928, ps. 1-2) i *Homenaje al filólogo D. Antonio M. Alcover* (27 d'octubre de 1928, 2), que recull també diverses adhesions.

19. El «Círculo de Estudios», que va néixer del Cercle d'Obrers Catòlics, va contribuir a donar suport al *Diccionari* de tres maneres —cf. MOLL (1970: 227)—: la promoció de la subscripció al Diccionari, la creació d'una agrupació de protectors —institucionals o privats— que es comprometien a pagar una quota per compensar el nombre reduït de subscripcions i la publicació de dos volums d'estudis, la *Miscelánea Filològica*, ampliada posteriorment amb la *Miscelánea Balear*, que es van dedicar «a Don Antonio María Alcover con motivo de la publicación del Diccionario Català-Valencià-Balear».

cació del DCVB. La finalitat de l'homenatge era doble: la «glorificació para el Diccionari Català-Valencià-Balear» i la «contribución o ayuda para la publicación del mismo diccionario».

3. ESTRUCTURA I CONTINGUT DE L'ASSAIG LA PERSONALIDAD LLINGÜÍSTICA DE MALLORCA

La personalitat llingüística de Mallorca, com s'ha indicat més amunt, es divideix en quatre articles: *a) Un poc d'examen de consciència; b) Les meues eixides per la llengo de Mallorca. Perque vaig pendre tant la tirada a Barcelona; c) La meua actuació dins l'Institut d'Estudis Catalans; d) La meua actuació dins l'Institut en defensa dels autors mallorquins i de la personalitat llingüística de Mallorca*, que, a grans trets, i al marge d'altres informacions complementàries, es corresponen amb quatre temes bàsics: *a)* unes notes autobiogràfiques que justifiquen el comportament d'Alcover en el si de l'Institut; *b)* l'abast, els objectius i el desenvolupament de les eixides filològiques; *c)* l'actuació d'Alcover com a acadèmic, i *d)* les diverses actuacions d'Alcover en defensa de la «personalidad llingüística de Mallorca».

3.1. *Un breu esbós autobiogràfic*

En l'article que obre *La personalidad llingüística de Mallorca*, *Un poc d'examen de consciència*, Alcover presenta les raons —els incidents amb els membres de l'Institut, prou coneguts perquè esdevenen el fil conductor del primer manifest i dels altres subsegüents— que motiven de manera indirecta aquest assaig. La finalitat, però, d'aquest conjunt d'articles és donar compte de la personalitat llingüística de Mallorca, tant pel que fa a la contribució balear a l'*Obra del Diccionari* com, en contrapartida, pel que fa a la potenciació que Alcover havia fet durant tots aquells anys de Mallorca i del mallorquí. En relació amb aquest darrer fet, Alcover es defensa no només dels qui l'atacaven per raó de les seves declaracions en el manifest, sinó també dels mallorquins que consideraven que, amb la seva dedicació als afers de Catalunya, havia

esdevingut català i havia oblidat tot el que feia referència a les seves arrels d'origen i de llengua, bé que —i això esdevé una nova acusació—, en aquells moments, de manera oportunista, Alcover havia canviat d'actitud arran del que havia succeït a l'Institut.

Alcover, per refusar aquestes acusacions, vol oferir en aquest article proves fefaents que demostren el seu amor per la llengua catalana i per la llengua mallorquina —al cap i a la fi, una mateixa cosa: «tan convençut estava ja llavò de que lo balear, lo català i lo valencià eren la mateixa llengo, la llengo catalana». Per dur-ho a terme, hi inclou una breu visió retrospectiva autobiogràfica. Fa referència, en primer lloc, a l'impuls que va rebre, el 1879, de Josep Miralles i Sbert,²⁰ amic i company d'estudis en el seminari, que el convencé que abandonés el castellà per escriure quadres de costums de Mallorca, cosa que Alcover havia fet fins aleshores tot imitant els contes d'Antonio de Trueba.²¹ No són negligibles, pel que fa al seu retrobament amb el mallorquí, les influències de coneixences posteriors, com ara Bartomeu Ferrà i Perelló, Tomàs Forteza, Miquel Costa i Llobera i Pere d'Alcàntara Penya.²² Destaca en particular la influència de Tomàs Forteza, que esdevingué el seu mentor en relació amb la llengua i la literatura catalanes, i amb qui mantingué un tracte més intens fins a la seva mort, esdevinguda el 1898. Un dels vincles que unia aquests intel·lectuals era la consideració que el català i el mallorquí eren la mateixa llengua.

Alcover també fa referència, en relació amb Tomàs Forteza, al Certamen de Fires i Festes que tingué lloc el 1881, i al premi que hi va guanyar en presentar la seva *Gramàtica Mallorquina*, que esdevingué *Gramàtica de la llengua catalana*, quan Alcover l'edità el 1915. El repàs de les diferents activitats desenvolupades per Forteza, a partir de la conferència que pronuncià a la Societat Arqueològica Lulliana el

20. Josep Miralles fou també bisbe de Lleida, bisbe de Barcelona i posteriorment arquebisbe-bisbe de Mallorca. Vegeu-ne un esbós biogràfic, fet pel mateix Alcover (*El doctor Miralles y Sbert. Notícia biogràfica i bibliogràfica*), al «Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana» (abril 1914, XV, p. 50).

21. Vegeu MASSOT (1977a: 23).

22. Cf. MOLL (1962: 34-38), que afegeix també altres literats com ara Josep Lluís Pons i Gallarza, Tomàs Aguiló, Josep M. Quadrado, Estanislau de K. Aguiló, Gabriel Llabrés, Joan Alcover, Bartomeu Singala, Joan Lluís Estelrich o Miquel dels Sants Oliver.

1880, *Observaciones sobre la lengua materna*, que fou també publicada a la revista «Museo Balear» (1886), ofereixen proves científiques que permeten identificar el mallorquí amb el català.

Altres influències notables en la vida d'Alcover foren, d'una banda, Pere Joan Campins,²³ que fou nomenat bisbe de Mallorca el 1898, el qual li encomanà la càtedra de llengua i literatura mallorquina i que fou protector de l'*Obra del Diccionari*, i, d'una altra, Josep Sociés i Gradolí, president de la Diputació de les Balears, que l'empenyí a acabar la *Gramàtica* de Forteza. Com es consigna en les pàgines de *La personalitat lingüística de Mallorca*, per dur-ho a terme, Alcover es va proposar de recórrer tot Catalunya i el País Valencià per estudiar-hi l'estat actual de la llengua en totes les regions. Aquest sembla un dels detonants que va contribuir a elaborar l'*Obra del Diccionari* i a emprendre les múltiples eixides filològiques.

Al marge, doncs, d'una voluntat descriptiva, les excursions filològiques que Alcover realitza des del 1900 i que s'estenen fins al 1928, li serveixen per respondre un desafiament: demostrar que el mallorquí és català; és a dir, la mateixa llengua, que presenta, òbviament, en funció de la seva localització geogràfica, modalitats o varietats lingüístiques diferents.

3.2. Apunts sobre l'abast, els objectius i el desenvolupament de les eixides filològiques

Al llarg dels seus escrits, Alcover fa diverses propostes de divisió dialectal (vegeu Veny (1985: 33-34) i Perea (1999: XIII-XV)). En *La personalitat lingüística de Mallorca*, proposa la divisió del català en set modalitats: *a)* alguerès; *b)* català de França (Rosselló, Vallespir, Conflent, Cerdanya i Capcir); *c)* català oriental (Girona); *d)* català central (Barcelona i província i banda oriental de la província de Tarragona); *e)* català occidental (província de Lleida, Andorra, banda occidental de la província de Tarragona); *f)* català de València o va-

23. Vegeu l'extens article biogràfic que Alcover li dedicà a les pàgines del «Bolle-tí de la Societat Arqueològica Luliana» (1915, XV, 257-300; 321-335).

lencià (Castelló, València, Alacant), g) català balear (mallorquí, menorquí, eivissenc). Aquesta divisòria respon a la proposta formulada en l'article *Dialectes catalans i llur extensió i característiques principals* (BDLC, X, 149-158). A més d'aquesta divisió, Alcover n'havia exposat una altra que suggeria una partició del domini en cinc dialectes.²⁴ Totes dues propostes són superades per una darrera, en sis varietats dialectals, que Alcover aplicà tant al *Diccionari Català-Valencià-Balear* com a *La flexió verbal en els dialectes catalans*.²⁵

Alcover traçà aquesta partició com a resultat d'un intens treball de camp que, arran de la *Lletra de Convit*, l'impulsà a desenvolupar un seguit d'eixides filològiques que tenien la finalitat d'explorar l'estat de la llengua catalana en les diverses contrades del domini català. L'article *Les meues eixides per la llengua de Mallorca. Perque vaig pendre tant la tirada a Barcelona*, inclòs en l'assaig analitzat, fa una repassada prou completa de les seves activitats relacionades amb l'enquesta-ció dialectal.

Les eixides filològiques d'Alcover responien bàsicament a dues motivacions: d'una banda, a un interès per completar el projecte del *Diccionari*, iniciat a partir de la *Lletra de Convit*, el 1900²⁶ —però gestades uns anys abans, almenys des del 1898—, amb la voluntat d'aplegar material lexicogràfic i gramatical²⁷ per a l'estudi de la llengua viva de totes les comarques catalanes, i, d'una altra, per promoure una campanya de propaganda per mobilitzar nous col·laboradors. Les enquestes efectuades en les diverses eixides filològiques s'anaren afinant metodològicament, la qual cosa permeté a Alcover de modelar els estudis dialectals catalans i d'aportar una nova projecció a la variació

24. Vegeu *Varietats dialectals que presenta'l català. ¿S'han d'esvair, reduint-les a la uniformitat? ¿Hem de centralisar la llengua* (BDLC, X, 519-522).

25. Vegeu nota 27.

26. La *Lletra de Convit* es va publicar a les darreries de 1091 i aviat trobà eco a Catalunya. A Barcelona, el mes d'aquell mateix any, Alcover féu una Conferència a l'Ateneu. Des d'aquell moment, l'editor i escriptor Francesc Matheu i Fornells el nomenà cap i director de l'*Obra del Diccionari* i li prometé un suport constant.

27. Aquests materials incloïen també la flexió verbal d'un nombre determinat de verbs. La compilació de material verbal dialectal va permetre a Alcover de dur a terme un segon projecte, relatiu aquest cop a la confecció d'un *Estudi especial de la conjugació*, que adoptà el nom definitiu de *La flexió verbal en els dialectes catalans*.

lingüística des d'un punt de vista pragmàtic, que es basava en les realitzacions concretes de la llengua, captades directament de la pronúncia dels seus parlants.

Una relació general —sense entrar en el detall exhaustiu— de les múltiples eixides filològiques que Alcover emprengué entre el 1900 i el 1928 es pot trobar en les pàgines 73-76 del volum XIII del BDLC. Alcover divideix aquestes excursions en dues agrupacions: *a)* les eixides a l'estranger, «per estudiarhi els mètodes científichs que s'hi usen per l'escorcoll i espinzellament de les llengües romàniques» (l'eixida de 1907 a Alemanya i Suïssa; l'eixida de 1912 a París, Zuric i Mallano i l'eixida de 1913 a París, Zuric, Lugano, Milà, Bassano, Pàdua, Bolonya); *b)* les eixides per totes les comarques de llengua catalana, per escorcollar-hi totes les formes vives de la llengua (l'eixida de 1900 a Vic, Camprodon, Gombren, Borredà, Puigcerdà, Perpinyà, Girona, Olot; l'eixida de 1901 a Tortosa, la Ribera d'Ebre, al Regne de València, al Rosselló; l'eixida de 1902 a Menorca, Eivissa, al Regne de València, la Catalunya espanyola i la Catalunya francesa; l'eixida de 1906 a la serra pirinenca, del Rosselló fins a la Ribagorça; les eixides a tots els pobles de Mallorca entre els anys 1903 a 1908; les eixides de 1909 a Menorca i Eivissa, Granollers, Caldes de Malavella, Arbúcies, Sant Hilari Sacalm; l'eixida de 1910 a Alacant, Alcoi, València i Vic; l'eixida de 1913 a l'Alguer; l'eixida de 1914 a Escornalbou, Reus i Valls; l'eixida de 1917 a Eivissa, Manacor, Lluçmajor i Menorca; l'eixida de 1918 al País Valencià, la Catalunya occidental i la Ribagorça; l'eixida de 1920 a diversos pobles de Mallorca; l'eixida de 1920 a Terrassa, Tamarit de Llitera, Bellpuig, Cervera, Menorca, Barcelona; l'eixida de 1921 a la Catalunya occidental, central i oriental i al Regne de València; i les eixides a diferents pobles de Mallorca.

3.3. *L'actuació d'Alcover com a acadèmic al si de l'Institut*

La creació de l'Institut d'Estudis Catalans, per iniciativa d'Enric Prat de la Riba (1870-1917),²⁸ president de la Diputació de Barcelona

28. Vegeu els elogis que Alcover, tot exaltant el seu patriotisme, li dedica a *La personalitat lingüística de Mallorca*.

i promotor de treballs d'investigació científica del català, va tenir lloc el 18 de juny de 1907. En un primer moment, l'Institut —limitat a la Secció Històrico-Arqueològica— comptà amb vuit membres: Antoni Rubió i Lluch, que en fou el primer president, Guillem M. de Brocà, Jaume Massó i Torrents, Joaquim Miret i Sans, Josep Puig i Cadafalch, Pere Coromines, Miquel dels Sants Oliver i Josep Pijoan, que en fou el secretari.

L'Institut d'Estudis Catalans fou, però, ampliat el 1911 amb dues seccions,²⁹ una de Filològica i una altra de Ciències. Quant als membres que les componrien, es van designar, per a la Secció Filològica, Joan Maragall,³⁰ Pompeu Fabra, Antoni M. Alcover, Frederic Clascar, Lluís Segalà, Àngel Guimerà³¹ i Josep Carner; i per a la Secció de Ciències, Miquel A. Fargas, August Pi i Sunyer, Esteve Terradas, Ramon Turró, Pere Coromines (que va passar a aquesta secció deixant de formar part de la Històrico-Arqueològica), Josep Maria Bofill i Eugeni d'Ors.

Abans del seu ingrés a l'Institut, Alcover havia organitzat, adoptant l'ideari filològic proposat per Schädel (vegeu nota 6), el Congrés de la Llengua Catalana de 1906 —el primer congrés d'aquestes característiques en l'àmbit estatal, com Alcover té bona cura de destacar—, que es basava en una primera idea de realitzar un congrés dedicat a la sintaxi. El Congrés, que tingué una assistència multitudinària, comptà amb prop de tres mil congressistes.

Són prou coneguts els conflictes que sorgiren posteriorment en el si de l'Institut,³² especialment entre Pompeu Fabra, Josep Carner i

29. Vegeu la notícia de l'ampliació de l'Institut d'Estudis Catalans al núm. 3, de març de 1911, del *BDLC* (VI, 234-243) i l'explicitació de l'organització, la dotació, la missió i la regulació de la Secció Filològica o de Filologia Catalana i de la Secció de Ciències, que fou creada paral·lelament, «dedicada á la investigació de les ciències matemàtiques, fisico-químiques y biològiques».

30. El pas de Joan Maragall per la Secció Filològica fou efímer, pel fet que morí el 20 de desembre de 1911.

31. Com indica MOLL (1962: 99), Àngel Guimerà (1845-1924) no assistia gairebé mai a les reunions de la Secció Filològica, de manera que la Secció comptava amb cinc membres efectius: Alcover, Fabra, Clascar, Segalà i Carner.

32. Amb tot, la targeta postal del 14 d'octubre de 1908 (vegeu JULIÀ, 2000: 130), que Alcover adreça a Rubió i Lluch, mostra els antecedents de «certes actituds contra'l Dr. Schädel i contra mi dins l'I. d'E. C., que may hauria cregudes, si no fos el qui es aquell que m'enterà».

Frederic Clascar, d'una banda, i Antoni M. Alcover, d'una altra. Aquestes dissensions internes, que abastaren tant l'àmbit institucional com el personal, es concreten en l'actitud contrària envers diverses iniciatives d'Alcover, que, d'una manera o una altra, són desestimades pels altres membres de la Secció Filològica. A continuació, sense ànim d'exhaustivitat, s'apunten solament les que queden reflectides en l'assaig *La personalitat llingüística de Mallorca*.

En primer lloc, i a partir d'una proposta de Schädel,³³ Alcover va promoure la creació d'unes beques de la Diputació de Barcelona, l'octubre de 1908, amb la finalitat que els beneficiaris (Pere Barnils, Antoni Griera i Manuel de Montoliu) estudiessin filologia a la Friedrichs Universität de la ciutat alemanya de Halle an der Saale, es possessin en contacte amb estudiosos acreditats d'Alemanya o de França, com ara Louis Gauchat, Jakob Jud, l'abbé Rousselot, Jules Gilliéron, i rebessin una formació completa sobre les metodologies filològiques i lingüístiques del moment per tal que poguessin col·laborar, un cop ensinistrats, en les tasques de l'Institut.³⁴ El conflicte sorgí pel fet que Alcover havia promès a Barnils, a Griera i a Montoliu que esdevindrien membres de l'Institut, a la qual cosa Fabra s'oposà sistemàticament.

Quant a les tasques específiques que havia de dur a terme, la Secció Filològica³⁵ es proposava de desenvolupar un seguit d'activitats: la publicació d'una sèrie de llibres d'aprenentatge del català adreçats a les escoles, d'una biblioteca de traduccions d'obres cabdals de totes les literatures, entre les quals figuraven les traduccions a què fa referència Alcover en el darrer article, *La meua actuació dins l'Institut en defensa dels autors mallorquins i de la personalitat llingüística de Mallorca*, d'un «*Diccionari Català provisional*, propiament del llenguatge escrit, sense aficarse gayre dins les varietats i opulència lexic dels diferents

33. Vegeu *Relació sobre l'ensenyament dels Estipendiats de la Exma. Diputació Provincial de Barcelona a l'universitat de Halle - Any 1908-1909*, de B. Schädel, segons el *Memorandum sobre la necessitat d'una promoció de la filologia nacional catalana y els medis ab que's pot obtenir y el fruyt qu'en surtirà*, també de Schädel (*BDLC*, IV, 398-402).

34. Per a un treball més complet relacionat amb els estipendiats, vegeu JULIÀ (1986).

35. Vegeu el núm. 20, corresponent als mesos d'agost i setembre de 1911, del *BDLC* (VI, 368-372), que recull una crònica de les activitats que ha de desenvolupar l'Institut d'Estudis Catalans.

dialectes catalans» (*BDLC*, VI, 369) i un «*Diccionari* aont s'incloguen gran part dels mots que surten per tot arreu dins els autors i demés monuments escrits i moderns que no es troben desgraciadament dins cap dels *Diccionaris catalans* actuals»; en altres mots, el *Diccionari* que es proposava realitzar Alcover. Per posar en marxa aquesta obra, la Secció acordà que s'ordenessin alfabèticament tots els materials lexicogràfics, inclosos en la *Calaixera* en forma de cèdules, que en aquell moment arribaven a les 900.000. En aquesta tasca participaren «cinc joves de no gayre anys, pero de molt de delit i de coratge, que hi treballen, de la derreria de juliol ensá, baix de la nostra direcció, vuyt o nou hores cada dia» (*BDLC*, VI, 369). En darrer terme, també eren objectiu de la Secció Filològica la publicació d'una «*Revista de Filologia Catalana*», el futur «*Bolletí de Dialectologia Catalana*», que veié la llum el 1913, i l'elaboració d'unes *Normes ortogràfiques*.

Alcover recull una part d'aquests objectius —en particular, els que l'afecten directament— en l'article *La meua actuació dins l'Institut d'Estudis Catalans*, i declara que, per dur-los a terme, es trobà amb l'oposició declarada, entre altres membres de l'Institut, de Fabra, de Carner i de Clascar, per bé que aquest darrer no es consigna d'una manera explícita a «*La Vanguardia Balear*», tot i que, en el manuscrit, hi apareix. El detonant que motiva el trencament d'Alcover amb l'Institut, per bé que té caràcter acumulatiu, per les raons que s'han indicat més amunt, és l'elaboració de les *Normes ortogràfiques*.

Alcover ha estat sovint considerat un antinormista, en el sentit d'opositor declarat a les *Normes* que havia redactat Fabra el 1917. En relació amb la normativització de la llengua, però, Alcover havia declarat diverses vegades que l'ortografia era una cosa secundària. Amb tot, diferents treballs d'Alcover, publicats en les pàgines del *BDLC*, recullen el seu interès per les qüestions ortogràfiques.³⁶ L'ortografia, en mots d'Alcover, «ha d'esser el fruyt de llarchs y detinguts estudis; no es cosa de resoldres amb quatre grapades; hi ha que prendre en consideració les opinions de totes les persones que se son dedicades seriament a l'estudi de la nostra llengua; y sobre tot, hi ha que procedir amb un criteri molt ample y amb un esperit ben alt de noble y ge-

36. Vegeu, i per posar un exemple, *Una mica d'ortografia* (*BDLC*, III, 86-89).

nerosa tolerància. Sols així es possible que'ns arribem a entendre en matèria d'ortografia» (*BDLC*, I, 199-200).

El que potser Alcover considerava realment secundari era la normativització de la llengua catalana; si més no veu aquesta normativització com un procés que ha de ser el resultat d'«esco[r]collar tota la vida de tal llengua, això es, tots els monuments escrits antics i moderns de la meteixa i llavò el llenguatge vivent a totes les regions, comarques, endrets y recons aont se parla tal llengua, estudi que respecte del català casi no está comensat» (*BDLC*, VI, 368-372); és a dir, ha de seguir el procés que Alcover mateix aplicà per fer la descripció de totes les modalitats catalanes.

En un primer moment, Alcover no està en desacord amb l'elaboració d'unes normes ortogràfiques per al català. A més de les activitats que l'Institut havia de desenvolupar (*cf.* *BDLC*, VI, 368-372), hi havia també l'elaboració d'un «*sistema ortogràfic uniform* per les publicacions de l'*Institut*», que s'havia de realitzar a petició de la *Secció de Ciències*. Alcover narra la gestació i l'objectiu d'aquestes normes: «La *Secció filològica* acceptà l'idea; pero baix de la condició de que tals *Normes Ortogràfiques* no tenguessen el caràcter de definitives, sino de provisionals per motiu de qu'el *Sistema Ortogràfic* definitiu d'una llengua no's pot fixar fins qu'está fet l'estudi científic de tal llengua».

La redacció de les *Normes Ortogràfiques provisionals* fou encarregada a una Comissió [la comissió de bases d'ortografia] formada per sis membres de la Secció Filològica (Alcover, Fabra, Sagalà, Clascar, Maragall i Carner), tres de la Secció Històrico-Arqueològica (Rubió i Lluch, Oliver i Massó i Torrents) i dos de la Secció de Ciències (Pere Coromines i Eugeni d'Ors). Fabra fou encomanat de redactar les *Normes* i de fer un resum de les discussions fetes sobre cada punt tractat en les reunions precedents, de manera que la Comissió les discutís i es poguessin sotmetre al ple de l'Institut. Fruit d'aquest consens van resultar les *Normes Ortogràfiques* del 1913, que foren acceptades amb certes reticències.³⁷

37. El 20 de febrer de 1912, però, en una carta que adreça a Rubió i Lluch (vegeu JULIÀ, 2000: 217-218), Alcover manifesta «unes corrents d'intransigència molt agudes en les coses d'ortografia i unes tendències molt fortes d'imposar grafies que repugnen a persones respectables».

Amb tot, en les pàgines del *BDLC* (VII, 217) Alcover fa referència a la recent publicació de les *Normes* del 1913, i remarca que no tenen caràcter impositiu —ell mateix les publica entre les pàgines 225 i 238 d'aquest volum—, i anima «tots els escriptors catalans i totes les entitats editorials catalanes» que les acceptin i les segueixin per tal que s'acabi definitivament l'anarquia en matèria d'ortografia. Alcover declara la seva voluntat d'acceptar-les «des de ara amb tota llealtat de cor i declaram amb molt de gust que d'avui endavant l'observarem».

Paral·lelament, però, Alcover maldà per introduir adaptacions de les *Normes* a les realitzacions pròpies de les Illes. D'aquí sorgí un apèndix titulat «Normes especials pels escriptors balears» (28 de març de 1913), que no publicà al *BDLC* ni posà a la venda, sinó que el féu arribar als qui li demanaven una solució als problemes ortogràfics de la varietat insular —vegeu Moll (1983a: 89).

Fabra, però, es proposà de corregir i d'ampliar alguns aspectes de les *Normes* de 1913. D'aquestes activitats va resultar el *Diccionari Ortogràfic*, que va ser publicat, malgrat que s'havia enllestit al final de 1916, el desembre de 1917. Les noves normes, però, signades per Fabra, van ser anomenades *Sistema Ortogràfic* (vegeu *BDLC*, X, 2), i van suscitar oposicions encara més virulentes que les del 1913. En el volum X del *BDLC* (2), Alcover alludeix aquest nou *Sistema Ortogràfic*, propugnat per l'Institut de la Llengua catalana, però signat per Pompeu Fabra, que va significar una modificació notable de les primeres *normes*. Amb aquest canvi, Alcover trenca el compromís d'observar-les, i, per tant, recupera «la llibertat d'acció que tant escau a la nostra nissaga».

Les *Normes* provocaren l'oposició declarada dels mateixos membres de la Secció Filològica —com recull la carta que Rubió i Lluch adreça a Alcover el 9 de setembre de 1917—:³⁸ «La darrera sessió que l'Institut en ple va consagrar a les noves Normes, o modificacions a elles proposades, va esser la cosa mes desagradable del mon. Fins en Massó va portar la contra a n'en Fabra. Veient-se combatuts en alguns punts, per l'Ors, en Puig i jo, els tres pontífecs de les Normes, en Fabra, en Carner i Mossen Clascar, varen sortir com escapats, sense des-

38. Vegeu JULIÀ (2000: 296-297).

pedir-se de la reunió. Lo pitjor de tot es que'ls sectaris d'aquests apòstols dels quals no negaré mai llur talent i altres qualitats son encara mes fanatics que ells, i porten sos principis a les mes absurdes derivacions».

A més de l'existència de totes les controvèrsies esmentades, la ruptura entre Alcover i l'Institut és motivada perquè l'elaboració de les *Normes* i altres iniciatives de la Secció Filològica van suposar al primer, en la majoria dels casos, la pèrdua o la cessió del seu terreny —d'un terreny prefixat des de l'aparició de la *Lletra de Convit*—, i, per bé que el malestar resultant es pot atribuir a la intransigència del seu caràcter, cal destacar que cap dels seus projectes no progressà ni fou prou valorat en el si de l'Institut. Si la redacció de dos diccionaris, de característiques i objectius tan diversos havien de suposar necessàriament certes tensions, el problema és que a Alcover li fou denegada —de vegades parcialment— qualsevol petició, especialment econòmica, i d'aquí la seva queixa en relació amb els retalls pecuniaris que reben els seus projectes o de l'assignació a altres activitats de quantitats inicialment destinades a finançar les seves activitats lexicogràfiques.

3.4. *Les actuacions d'Alcover en defensa de la «personalidad lingüística de Mallorca»*

Bé que al llarg dels tres primers articles examinats Alcover fa una al·lusió constant a l'actitud de defensa que ha adoptat pel que fa a la personalitat lingüística de Mallorca, la seva actuació més destacada en relació amb aquest fet es concreta en l'article *La meua actuació dins l'Institut en defensa dels autors mallorquins i de la personalitat lingüística de Mallorca*. Aquest article se centra en la tasca d'expansió de la llengua que tenia encomanada l'Institut³⁹ i que prenia la forma de traduccions d'obres cabdals de la literatura universal. La referència a les traduccions de Prudenci i Virgili, que, respectivament, es van demanar a Miquel Costa i Llobera i a Llorenç Riber, serveixen d'excusa a Alcover per presentar el fet més important que apareix en aquest ar-

39. Vegeu nota 34.

ticle: la revisió a què fou sotmesa la traducció que féu M. Antònia Salvà del poema *Mirèio* de Frederic Mistral.

L'epígraf 13 del primer manifest, que comprèn les pàgines 135 a 141 del desè volum del *BDLC*, recull amb més detall els avatars d'aquesta revisió, que són aprofitats parcialment per Alcover —en especial pel que fa a l'explicitació de la llista de modificacions fonètiques, morfològiques o lèxiques que experimentà l'original— per elaborar l'apartat que ara es comenta de *La personalitat lingüística de Mallorca*. L'excés de zel d'Alcover en relació amb aquests aspectes, qualificat per Massot (1993b: 93) d'«exageracions dialectalistes» o simplement ignorat per Badia (1988), pot justificar-se, en aquest context, pel fet que el canonge mallorquí, en aquells moments de tensió, s'aferrà a qualsevol fet que pogués incrementar el cúmul de greuges que anava arreplegant.

Cal destacar que, en repassar les opinions de la premsa pel que fa a la traducció de Maria-Antònia Salvà, a través d'una informació que no apareix en el manifest, Alcover esmenta les declaracions negatives envers la intervenció de l'Institut en la traducció de *Mirèio* que apareixen a *El Correo Catalán* i a *La Última Hora* en boca precisament de Miquel Ferrà,⁴⁰ opositor d'Alcover, com s'ha esmentat més amunt, en relació amb l'edició lul·liana, «que també censurà granat ferm lo que havia fet l'Institut de retocar i corretgir l'obra de D^a. Maria Antònia».⁴¹ En efecte, sense pretendre de fer una anàlisi de la traducció, Ferrà, en aquest article, protesta amb contundència per l'esporgada de dialectalismes a què havia estat sotmesa la traducció de M. Antònia

40. Miquel Ferrà, amb el pseudònim d'Alanís, publicà un article dedicat a Maria-Antònia Salvà a «El Correo Catalan» el 22 de novembre de 1917. En la premsa mallorquina el mateix article aparegué als diaris «Sóller» (3 de novembre de 1917) i a «El Correo de Mallorca» (10 de novembre de 1917). No ho féu, doncs, a «La última Hora», com indica Alcover, ni tampoc a *La Almudaina*, com inicialment estava previst. Agraïxo a Francesc Lladó aquesta informació. La reproducció d'aquest article es pot trobar a FERRÀ (1991: 129-134). Vull regraciar també a Josep Massot altres informacions relacionades amb aquest tema.

41. L'article de Miquel Ferrà recull parcialment els comentaris inclosos en la carta que el poeta adreçà a Maria-Antònia Salvà el 29 de juny de 1913 (GAYÀ, 1975: 208), on es manifesta com un fervent defensor dels trets mallorquins de la traducció de *Mirèio*. Vegeu també el seu parer, en relació amb l'actitud intervencionista de Institut d'Estudis Catalans, en la carta del 7 d'octubre de 1915 (GAYÀ, 1975: 209).

Salvà i, adoptant la premissa que mallorquí i català són una mateixa llengua, deplora que, en nom d'una unitat acadèmica, s'arribi a «un empobrecimiento sistemático de nuestro común idioma literario».

En contrapartida, altres periòdics de les Illes no van fer cap esment de la intervenció de l'Institut en la traducció. La participació de Ferrà en aquest afer no es limità solament a censurar la revisió de l'Institut, sinó que també hi intervingué indirectament. Massot (1993b: 92-93) indica que Maria-Antònia Salvà, aconsellada tant per Miquel Ferrà com per Miquel Costa i Llobera, «negocià algunes solucions i obtingué que alguns dels seus criteris fossin respectats» i «es mantingué fidel a les normes i a les orientacions de l'Institut en pro d'una llengua comuna», i que el text editat el 1917 «fou lleugerament reelaborat per l'autora» amb vista a les cinc posteriors edicions que se'n feren.

És cert, i el mateix Alcover ho indica, que la poetessa li demanà discreció pel que fa a la intervenció de l'Institut, a la qual cosa el canonge accedí prometent que ometria qualsevol informació en fer la nota bibliogràfica, però declarant que esperaria una situació més favorable —la publicació del manifest— per fer-se'n ressò. En aquest cas, Alcover no s'està de desaprofitar l'ocasió per atacar durament l'actuació de la Secció Filològica i per defensar indirectament la personalitat lingüística de Mallorca.

4. CONCLUSIONS

L'assaig *La personalitat lingüística de Mallorca* constitueix una síntesi del primer manifest, que pren, però, una orientació doble, ben diferent de la que pretenia Alcover amb les declaracions que aparegueren al «Bolletí»: d'una banda, la defensa de la llengua mallorquina, identificada, al seu torn, en un marc d'unitat, amb el català, i, d'una altra, la seva pròpia defensa en relació amb la salvaguarda de la independència i dels interessos de la cultura i de la llengua mallorquines. Aquesta orientació explica les afirmacions que es poden llegir en les pàgines dels seus articles: «No, may per may he pretengut subjectar Mallorca a Catalunya llingüísticament; may he volgut esclavitzar ni

endogalar el *mallorquí* an el *barceloní*, el nostre *parlar* an el *parlar* de Barcelona ni de cap altre endret de Catalunya. En tants i tants de discursos com he fets a Barcelona i de cap a cap a Catalunya, may per may he dissimulades ni amagades les formes de llenguatge, pròpies i característiques de Mallorca. Sempre he parlat en *mallorquí*; may he dit, per exemple, *jo penso, jo camino, jo torno, sino, jo pens, jo camín, jo torn*. ¿Poden dir lo mateix els altres mallorquins que caplleven per Barcelona? No crec que siguen gayre els qui ho puguen dir». ⁴²

Alcover elaborà aquests materials per guanyar-se el suport d'un sector del mallorquinisme que compartia amb ell el seu rebuig per un catalanisme considerat centralista. Aquesta actitud justifica el suport que rebé de Jeroni Massanet, amb qui fins aquell moment es trobava en franca oposició ideològica.

El recurs als documents manuscrits d'aquest aplec d'articles permeten, d'altra banda, de constatar que Alcover fa servir realitzacions dialectals que indirectament li facilitaven l'atac a les directrius unificadores de l'Institut, que propugnaven majoritàriament un català depurat amb vista al seu ús literari. Com a exemples de diverses digressions lingüístiques només cal resseguir la distribució de les realitzacions dialectals que pren el terme *llengua* i la seva opció explícita per *llengo*, tot i que els manuscrits delaten que aquesta pronúncia estava inicialment sobreposada a un original *llengua*, que Alcover, que tenia ben presents l'orientació i els destinataris del seu escrit, s'afanyà a substituir. Els seus comentaris sobre l'ús del *perfet simple*, ⁴³ una solució —«viva a Mallorca fins el segle XVIII, i viva encara a Eivissa i a València»—, en oposició al perifràstic acompleixen la mateixa finalitat.

La controvèrsia entre Alcover, d'un tarannà, en el fons, altament individualista, i, per aquest motiu, poc amic de decisions col·lectives i consensuades, i els membres de la Secció Filològica, que compartien, malgrat les divergències, uns objectius comuns, respon a una visió d'una mateixa realitat —la llengua catalana— des de dues perspectives contraposades i difícilment unificables: el català descriptiu *vs.* el català

42. Vegeu l'article § 1 *Un poc d'examen de consciència*.

43. Un comentari semblant en relació amb el doblat «doní / vaig donar» apareix a «La Vanguardia Balear» el 26 d'octubre de 1918, p. 1.

normatiu, o, fent servir un altre paral·lelisme, el català dialectal *vs.* el català literari.

Aquestes dualitats responien, a la pràctica, a l'elaboració dels dos tipus de diccionaris que l'Institut s'havia proposat de dur a terme:⁴⁴ «el nostre Diccionari» i el «Diccionari català provisional», el qual, basat en la llengua escrita, no prendria gairebé en consideració les variants dialectals. Tots dos diccionaris divergien, òbviament, en la llengua que adoptaven com a referència. Si l'Institut d'Estudis Catalans es decantava, pel que fa al «Diccionari català provisional», per la unificació i la depuració lingüístiques, Alcover optava, aplicant la metodologia dialectològica tradicional, per una reproducció impressionista de la llengua, basada en els resultats de les seves enquestes. Un cop estudiat aquest vessant de la llengua, seria el moment d'emprendre, segons Alcover, la tasca de depuració i de modernització del català. Els membres de la Secció Filològica no compartien aquest parer, i entre altres oposicions, el canonge manacorí comprovà amb consternació que, tot i que l'elaboració del seu *Diccionari* en el marc de l'Institut prometia una elaboració més àgil, els seus esforços i la seva voluntat d'estalvi econòmic trobaven —deixant al marge les seves intransigències i el seu caràcter difícil— una oposició més o menys declarada a les seves iniciatives.

Amb tot, Alcover, malgrat la seva visió dialectalista, pren en consideració la llengua literària (*cf.* MASSOT, 1985a: 129-160) i, com en l'elaboració del *Diccionari*, rebutja que hagi de tenir com a punt de referència només el barceloní.⁴⁵ La inclusió de les diverses modalitats —«ab els mateys drets i categoria literària»⁴⁶ utilitzades en altres localitats del domini lingüístic català constitueix la justificació de les seves eixides —fer el *Diccionari* de la llengua catalana i analitzar l'estat de la llengua actual en les diverses varietats— i és l'objectiu que el mou a dur a terme l'*Obra del Diccionari*. La ruptura amb l'Institut d'Estudis Catalans, a més de l'aplec de declaracions tan bel·ligerants

44. Vegeu nota 35.

45. Schädel fou, de fet, el primer a proposar a Alcover la conveniència de prendre el barceloní com a base de la llengua de cultura (vegeu MOLL, 1983a: 57-58).

46. Vegeu l'article 1. *Un poc d'examen de consciència*.

que va provocar, generà, al seu torn, —en una reacció típica de rebot— que Alcover modifiqués momentàniament l'orientació del *Diccionari* i el volgués convertir en un *Diccionari Balear*. Aquesta decisió l'allunyava de la finalitat primera de l'*Obra del Diccionari*, com consta en la *Lletra de Convit*: «fer l'inventari, tot lo complet que sabrem, de la riquesa, de la opulència imponderable, estupenda, que en paraules, frases, adagis, modismes y formes té escampada y espargida la nostra llengua dins els nombrosos monuments escrits dels seus fills del sigle XI ensá», per la qual cosa no havia de ser un diccionari «just de la llengua parlada a Mallorca y parlada actualment».⁴⁷ Sortosament, i en benefici de la lexicografia catalana, Alcover es va desdir amb rapidesa d'aquesta reconducció, amb la perspectiva d'acomplir l'objectiu primer de l'*Obra del Diccionari* tot i que fos amb recursos no catalans.

MARIA PILAR PEREA
Universitat de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, Antoni M. (1983): *Per la llengua*, a cura de Josep Massot i Muntaner, Barcelona, Secció de Filologia de la Universitat de Palma / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- FERRÀ-PONÇ, Damià (1976): *Cultura i política a Mallorca* (I), «Randa», ps. 123-150.
- BENNÀSSAR, Bartomeu i Pere FULLANA (1993): *Carlisme i integrisme a Mallorca (1887-1889). Epistolari entre Antoni Maria Alcover i Miquel Binimelis*, Mallorca, El Tall Editorial.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1998): *Entorn dels mallorquinismes de Mirèio de Frederic Mistral, en la versió de Maria-Antònia Salvà, Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*, II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 341-353.
- GAYA, Miquel (1975): *Un epistolari entre els poetes mallorquins Maria-Antònia Salvà i Miquel Ferrà*, «Randa», I, ps. 203-222.

47. Vegeu també, en relació amb l'abast del *Diccionari*, ¿*Per que deim Diccionari català y no llemosí ni mallorquí?* (BDLC, I, 35-38).

- JANER MANILA, Gabriel (1996): *Com una rondalla. Els treballs i la vida de mossèn Alcover*, Palma, Moll.
- JULIÀ I MUNÉ, Joan (1986): *Mossèn Antoni M. Alcover i l'Obra del Diccionari a la llum dels epistolaris de Barnils, Griera i Montoliu*, Tarragona, Diputació de Tarragona.
- (1995): *Epistolari entre Josep Carner i A. M. Alcover*, dins *Epistolari de Josep Carner II*, a cura d'Albert Manent i Jaume Medina, Barcelona, Curial, ps. 7-44.
- (2000): *L'inici de la lingüística catalana. Bernhard Schädel, Mn. Antoni Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans. Una aproximació epistolar, 1904-1925*, Barcelona, Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MASSOT I MUNTANER, Josep (1972): *Els mallorquins i la llengua autòctona*, Barcelona, Curial (2a ed.: 1985).
- (1977a): *Església i societat a la Mallorca del segle XX*, Barcelona, Curial.
- (1977b): *Antoni M. Alcover i el catalanisme inconseqüent* (reproduït a MASSOT: 1977a, 21-45).
- (1983a): *Mossèn Alcover, lingüista*, Introducció a l'antologia d'A. M. Alcover, *Per la llengua*, ps. 5-16 (reeditat a MASSOT, 1985a: 11-22).
- (1983b): *El nom i la unitat de la llengua segons Antoni M. Alcover*, «L'Espill», núm. 17-18 (primavera-estiu 1983), ps. 79-89 (reeditat a MASSOT, 1985a: 113-127).
- (1983c): *Mossèn Alcover, deixeble de Felix Sardà i Salvany*, «Randa», XV, ps. 85-104 (reeditat a MASSOT, 1985a: 23-53).
- (1984a): *Antoni M. Alcover i la llengua literària*, dins *Miscel·lània Sanchis Guarnier, I*, Universitat de València, ps. 213-224 (reeditat a MASSOT, 1985a: 129-160).
- (1985a): *Antoni M. Alcover i la llengua catalana*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1985b): *Jeroni Pons, defensor de mossèn Alcover*, dins *Homenatge a Antoni Comas. Miscel·lània in memoriam*, Barcelona, ps. 251-275 (reproduït a MASSOT: 1985a, 197-227).
- (1993a): *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània*, Barcelona, Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1993b): *Maria-Antònia Salvà, col·lectora de cançons populars i traductora de Mistral*, dins *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània*, Barcelona, Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, ps. 85-109.
- MOLL, Francesc de B. (1933): *Mn. Antoni M. Alcover*, «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana», XV, ps. 4-28.
- (1962): *Un home de combat (Mossèn Alcover)*, Palma de Mallorca, Moll.
- (1970): *Els meus primers trenta anys*, Palma de Mallorca, Moll.

- (1983a): *Aspectes marginals d'un home de combat (Mossèn Antoni M. Alcover)*, Barcelona, Curial Edicions Catalanes / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1983b): *Epistolari de Pompeu Fabra a mossèn Alcover*, dins *Aspectes marginals d'un home de combat*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 68-92.
- PEREA, Maria Pilar (1999): *Compleció i ordenació de La flexió verbal en els dialectes catalans (A. M. Alcover i F. de B. Moll)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- ROTGER, Juan (1928): *Don Antonio Maria*, Palma de Mallorca, Publicación del «Círculo de Estudios».
- VENY, Joan (1985): *Introducció a la dialectologia catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

ANNEXOS

Annex 1

Dins *Nuestra labor. Comunicaciones recibidas* («La Vanguardia Balear», 21 de setembre de 1918, p. 2)

Una carta de Mossen Alcover

El M. I. don Antonio M. Alcover, a quien el «Fomento del Civismo» dirigió expresiva felicitación por la defensa enérgica que en el seno del Instituto de Estudios Catalanes hizo de la personalidad lingüística mallorquina, que elementos catalanes intentaban anular, ha escrito al Presidente accidental de nuestra Sociedad la siguiente comunicación que con gusto transcribimos:

«Contestant a la seua atenta comunicació de dia 7 d'agost; que per la meua ausència de Mallorca no vaig veure fins dia tres o quatre del corrent, a la meua tornada aquí, i fins avui no l'he poguda contestar per massa feines que he tengudes; —me veig an el cas d'agrair coralment la fina atenció amb que aqueixa Junta Directiva de la Digna presidència de vostè m'ha favorit felicitant-me per haver defensada la personalitat llingüística de Mallorca dins l'Institut d'Estudis Catalans. No just ara sinó sempre i aontsevulla i davant qualsevol he defensada aqueixa personalitat de tots els qui s'han permès en

lo més mínim de pertocar-la en res ni per res; i axí com fer-ho sempre mentre Deu me conserv la vida, el delit i el seny.

Deu lo guard molts d'anys. Ciutat de Mallorca, 17 de setembre de 1918.

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

Annex 2

Dins *Mossen Alcover* («La Vanguardia Balear», 19 d'octubre de 1918, p. 1)

Cartes creuades entre Antoni M. Alcover i Jeroni Massanet

A D. Jeroni Massanet.

Molt senyor meu i de tota ma consideració i respecte: He llegits els dos articles que ha publicats damunt LA VANGUARDIA BALEAR dins el Setembre sobre lo conflicte que m'han armat els de la *Secció Filològica*. Jo li don mil gracies de la defensa que fa de mí i de les alabances que'm dedica, que son tant més d'agrair perque les mes fa vostè després d'haverme atacat diferents vegades per les meues campanyes de *La Aurora*. Vostè amb aqueys articles cuantra la *Secció Filològica* ha demostrat que estima Mallorca i la dignitat i personalitat llingüística de Mallorca, a la qual jo visc consagrat.

Agrait comestic a la defensa que ha feta de mí, quant alguns que's deien amics meus han tractat de fer el buyt entorn meu ab motiu del conflicte indicat, per part meua refermaria de bon gust l'amistat que tants d'anys ens uní i que jo mai hauria rompuda per més diferències que hi hagués hagudes entre nosaltres en la manera de apreciar certes coses, puis jo, inimic jurat del lliberalisme, ho he pogut esser respectant teòrica i pràcticamente la llibertat dels meus amics. Per lo mateix, si vostè hi està confome, tirant dins l'oblit més absolut tot lo passat, podem tornar esser amics com si res fos estat.

Son afectíssim.

ANTONI M.ª ALCOVER PVRE.
Ciutat de Mallorca, 8 Octubre 1918.

M. I. Sr. D. Antonio Maria Alcover Canónigo.

Muy Sr. mío y de mi mayor consideración: Acabo de recibir su grata de esta fecha, que he leído con suma satisfacción, toda vez que es y será mi constante anhelo procurar la unión de cuantas personas laboran con honradez y buena voluntad para engrandecer la personalidad de la región balear y particularmente de esta hermosa isla en que nacimos, que nada tiene que envidiar a las

restantes regiones y que por lo mismo no debe ambicionar confundirse ni ser absorbida por otra alguna; antes bien debe esforzarse en conservar lo típico, su propia fisonomía, sus rasgos característicos, y hemos de defenderla de la tendencia uniformista y cosmopolita de los tiempos modernos, a fin de que mantenga en plena lozanía todos sus encantos. Mi lema ha sido siempre hermandad no regateada mas no dependencia como lazo de unión entre las distintas regiones de la patria común; y puesto que ambos coincidimos en punto tan capital, me es sumamente halagüeño que se echen al olvido las chispas ya apagadas, que pudieron surgir de los choques ocasionales entre dos caracteres cuya dureza no se basa ciertamente en el orgullo, antes bien emana de la firmeza de las propias convicciones, puestas en pugna en cuestiones accidentales. Y no solo me es grato reanudar una amistad que siempre he tenido en alta estima, sino que tendría sumo gusto en colaborar juntos y en que se formara una solidaridad entre cuantos enarbolamos la misma bandera.

Yo no tengo facilidades para el cultivo de la literatura mallorquina, que no aprendí de joven y que mis agobios no me permiten hoy estudiar; pero siempre he visto con gusto que otros se dedicasen a esta labor, en que tan justos lauros han cosechado nuestros paisanos. Precisamente hace tiempo que tengo la obsesión de crear una «Sección Mallorquinista» en el seno de la Sociedad «Fomento del Civismo» y si no ha llegado a funcionar ha sido por intemperancias de quienes hubieran podido hacerla fructífera y con sus exclusivismos se colocaron fuera de la realidad y de lo prácticamente factible, aun desde su punto de vista ¡Ojalá algún día vea realizados mis anhelos!

Su alegato de defensa en lo relativo a la Sección Filológica me pareció contundente y me gustó mucho. Aun pienso dedicarle a la primera ocasión algunos artículos, comentando puntos muy interesantes.

A propuesta mía acordó estos días el «Fomento del Civismo» suscribirse el *Bolletí del Diccionari*, cuyo envío agradeceré se sirva disponer.

En breve tendré el gusto de visitarle para saludar a v. personalmente, y entre tanto le reitera el testimonio de su mayor consideración este su atento S. S. q. b. s. m.

JERÓNIMO MASSANET

Annex 3

Carta uberta als Srs. President del Foment del Civisme i Director de La Vanguardia Balear (dins Mossen Alcover y el Institut d'Estudis Catalans («La Vanguardia Balear», 11 de gener de 1919, p. 1))

Molt senyors meus i amics; els he remès lo darrer nombre de mon *Bolletí del Diccionari* que clou lo meu *Manifest* sobre lo conflicte que m'han armat els estornells de l'Institut d'Estudis Catalans, que, després de ferme'n President, —inimics com son casi tots de la llengua de les Balears i del Regne de Valencia i de totes les comarques de Catalunya espanyola i francesa que no s'acomoden ni se subjecten an el borrhissenc de Barcelona,— han acabat de ferme impossible la vida de President, fent l'obstrucció més obstinada i selvatge a l'*Obra del Diccionari*, vexantme de la manera més indigna. Es public i notori que fa devers devuit anys que treball per dur a cap aquesta *Obra*, gastantm'hi de la meua butxaca mils i mils de pessetes en llibres de filologia i en viatges per tots els territoris que parlen la nostra llengua i per França, Alemània, Suïssa i Itàlia a fi de anostrarme ab els grans professors que hi ha allà de filologia, que tots me reberen brassos uberts, oferintme més formatge que pa, com aquell qui diu.

Res d'això m'agraeixen els passarells de l'*Institut* ab llur caporal En Puig i Cadafalch, que dins lo clos de la Diputació de Barcelona, Mancomunitat, *Lliga Regionalista* i *Institut d'Estudis Catalans* mana tan despòticament com may ho pogué fer lo Czar de totes les Rússies, resultant dins aqueixes entitats barcelonines l'autonomia que hi ha implantada, una verdadera irrisió, un oprobi, la mort, la degollació de la llibertat individual i de la dignitat personal. Allà no hi ha garantia ni redòs de res contra el mal gènit i les arbitrariedats d'En Puig i Cadafalch, i negú s'hi atreueix ni s'atansa a tossir a disgust d'ell per que no el fassen botir cent hores lluny, despullantlo com un Sant-Crist, fentli perdre irremissiblement el tros de pa que tenga dins lo presupost provincial o de la Mancomunitat. ¿Com aguanta Barcelona tal despotisme i tirania d'En Puig y Cadafalch, vertader *Cacic Major* de la Ciutat Comtal, com no ho fonc may ni el famós Planes i Casals ni may n'ha vist Mallorca cap de consemblant? ¡I aquest homo reclama d'Espanya l'*Autonomia Integral*! Sens dupte deu esser per consolidar a Catalunya el més inhumà del[s] despotismes i el més ferest dels centralismes, no de Madrid, sino de Barcelona, que ès per això que *plora s'atlot*.

Jo prec a vostès que se fixin en la partida de coses que du aqueix *Bolletí* darrer, que proven l'horrible desgavell científic i administratiu que reyna dins l'*Institut d'Estudis Catalans* i dins la Diputació de Barcelona per culpa sobre tot d'En Puig i Cadafalch, que fins i tot ha merescuda la reprovació i la protesta més perentòria dels primers filòlegs d'Itàlia i Suïssa, com son els grans Professors: Guarnerio de Pavia, Salvioni de Milán i Jud de Zurich i altres que no destap per no esposarlos a les ires dels elets de l'*Institut*, i del qui los guarda les espalles, lo *Cacic Major* anomenat (Deu li ajut allà on ès i li don una mica de seny, que tanta falta li fa.)

Devant l'actitut dels cacics de Barcelona (els polítics: En Puig i companyia; els gramaticals: En Pompeu Fabra i companyia), jo he resolt seguir

l'*Obra del Diccionari*, donantli un caràcter primordialment *balear*, de manera que result propiament lo *Diccionari Balear*. Jo esper que vostés, tant lo *Foment del Civisme* com LA VANGUARDIA BALEAR, com tots els mallorquins, menorquins i eyvissencs *concients* i de bona voluntat, que estimen, no just de boca sino de fets, la terra nativa i lo bon nom, lo progrés i la cultura d'ella, me voldrà aydar en tal empresa, fentme tot lo costat que pertoca per arribarla a bona fi, ja que un *diccionari* com el que tractam de fer no pot esser l'obra d'un tot sol per abrinat i empiulat que siga, sino de tot el floret de la gent que parla tal idioma.

Jo necessit esclovel·lar més aqueix pensament, i per això he pensat que, en lloc de donar an el *Foment del Civisme* la conferència anunciada per día 12 de corrent, convé més publicar demunt LA VANGUARDIA un enfilall d'articles per dir escrivint lo que duya la idea de dir rallant en tal conferència per que així siguen més que se'n puguen aprofitar i ho puguen pair millor i l'*Obra del Diccionari Balear* capiti tant bé com hauria de capitar p'el bon nom de Mallorca, Menorca i Eyvissa, que ès allà on se conserva més pura, més polent, més galanxona, més llampant, més genuina, més incontaminada i més estrena la llengua del Rey en Jaume, del Bt. Ramón Llull, de Sant Vicens Ferrer, de N'Ausies March, que omplí de glòria els sigles XIX i XV, com no hu va fer cap altre nació d'Europa.

Si vostés s'animen a ferme costat contra els cacics *antifilològics*, *antiliterraris* i *antipatriòtics* de Barcelona, per dur endavant i a bon terme l'Obra del Diccionari Balear, els ho agrairà de tot cor

Son afectíssim

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

Annex 4

LA PERSONALIDAT LINGÜÍSTICA DE MALLORCA⁴⁸

Qui promet, en deute's met, deya Na Plaer-de-ma-vida del famòs *Tirant lo Blanch* (*llibre de cavalleries*, escrit originariament en valencià, d'En Juanot Martorell, del sigle XV). Vaig prometre⁴⁹ esclovel·lar aquest tema demunt *La Vanguardia Balear*, i ara mateix vull comensar a⁵⁰ fer-ho. Tocaré, si Deu ho vol, una partida de punts, tots els que pertocaràn.

48. Publicat a «La Vanguardia Balear», 18 de gener de 1919, ps. 2-3.

49. Ratllat: *esclar- tractar aquest*.

50. Ratllat: *purgar tal deute; tocaré*.

§ 1

Un poc d'examen de consciència

¿Puc parlarne jo de la *Personalitat Llingüística de Mallorca*? ¿L'he defensada sempre o just ara per lo que m'han fet a Barcelona? N'hi ha que m'han acusat d'això: que una partida d'anys per mi tot era Catalunya, que m'era fet català, oblidantme de Mallorca i del mallorquí, i que ara he mudat de cantet per lo que m'ha succeït a l'*Institut d'Estudis Catalans de Barcelona*. Vegem si tal acusació té cap fonament de veritat.

L'amor a la llengua⁵¹ nostra i l'ardor d'escriurehi brollà dins mon cor a impugnes d'un amic coral i company d'estudis an el Seminari, l'actual Reverendíssim Sr. Bisbe de Lleyda. Aviat me vaig fer coneixent de D. Bartomeu Ferrà, D. Tomàs Fortesa, lo M. I. Mn. Miquel Costa i Llobera, seglar encara, D. Pere d'A. Penya i els⁵² altres escriptors mallorquinistes, essent don Tomàs Fortesa el que tot d'una vaig tractar més, fins que se morí l'any 1898, al cel sia ell i tots los morts. Casi tots aquells escriptors, que jo tenia per Mestres, estaven en la convicció de que el mallorquí i el català eren la mateixa⁵³ llengua⁵⁴ ab lleugeres diferències, i el qui ho sostenia ab raons incontrastables era D. Tomàs Fortesa, el qual, després d'haver obtingut an el *Certamen Literari de Fires i Festes* de 1881 el premi que Sa Magestat lo Rey d'Espanya D. Anfós XII donà per una *Gramàtica Mallorquina*, quant l'any 1890 l'Exc[elentíssima] Diputació de Balears acordà estamparlehi, ell mateix posà per títol, no *Gramàtica Mallorquina*, sino *Gramàtica de la Llengua Catalana*[,] i ab aquest títol l'estampà la nostra Diputació Provincial i fa anys que corre ab⁵⁵ tal nom dins el mon científic. Devers l'any 1880 donà el Mestre Fortesa una conferència a la *Sociedad Arqueològica Luliana*, que publicà l'any 1886 demunt lo *Museo Balear*, baix del títol de *Observaciones sobre la llengua materna*, demostrant fins a la darrera evidència, sostenint fins a les estrelles que la nostra llengua⁵⁶ materna, la mallorquina, era la mateixa llengua que parlen Catalunya i el Reyne de Valencia, la llengua dels Borrells i Beranguers de Barcelona, del Rey En Jaume, d'En Bernat Metge, de St. Vicens Ferrer, de N'Ausies March, del Bt. Ramón Llull. ¿I podia tal volta dir una altra cosa D. Tomàs Fortesa? ¿Pot cap gramàtic formal, cap filòleg que meresca tal nom, desconèixer que el mallorquí és català pur, el català més pur que's parla baix de la capa de Deu? Això sols ho pot desconèixer l'ignorància i negarho l'obs-

51. En l'original, 'llengua' és esmenat per 'llengo'.

52. Ratllat: *altres*.

53. Ratllat: *llengua*. En alguns casos, el mot 'llengua' és rectificat per 'llengo'.

54. Rectificat a partir de «llengua».

55. Ratllat: *aquest*.

56. Rectificat a partir de «llengua».

tinació més estúpida. Concep perfectament que un no estiga gens p'els catalans, que li sien antipàtics, que no elze puga veure ab ulls que tenga, que no se vulga deixar comandar ni influir de tal gent. Això es qüestió de simpaties i antipaties, qüestió de gusts; i els gusts i les simpaties i antipaties son sentiments de cor, no racionis, i per lo mateix⁵⁷ es molt esposat i compromès subjectarlos a la rasadora de la raó, tractantse de coses opinables, que l'Autòridat llegítima no mos impòs. De manera que jo no condán ni he condemnat may les antipaties que negú puga sentir per Catalunya ni p'el català. Lo que sí condán, lo que sí rebrotx, és que negú negui que el mallorquí sia català, que lo que's parla a les Balears i an⁵⁸ el Reyne de València (s'entén la part no aragonesa del tal Reyne), siga la mateixa llengua que's parla a Catalunya.

¿Què diríeu a un andalús, a un aragonès, a un cubà, a un argentí que escrigués una gramàtica o un diccionari de la seua llengua, i allà s'encapirronàs en no dirli *Gramàtica o diccionario de la Lengua Castellana*, la llengua que's parla an aquelles regions, sino *Gramàtica o Diccionario de la Lengua*⁵⁹ *andaluza, aragonesa, cubana, argentina*? Diríeu que tal gramàtic o lexicògraf és un be-ro, un aubercoc, que pateix de la casa de St. Pere, que sap tant de gramàtica i lexicografia *com s'ase d'ensafranar, que no ha menjat espiciat may*.

De manera que això d'anomenar *catalana* la nostra llengua no és res que jo m'haja tret del carabassot en moments d'exaltació *catalanòfila*, que tants i tants a Mallorca m'han atribuïda i suposada com un estat normal de la meua còrpora.

No, això d'anomenar *catalana* la llengua mallorquina no és cap invenció meua; m'ensenyà de dirho aquell homo meritíssim per tants de conceptes, D. Tomàs Fortesa, un dels filòlegs mes il·lustres i egregis que may haja tenguts, no Mallorca ni Catalunya, sino tota l'Espanya. ¿Quin filòleg castellà li pot fer ombra a D. Tomàs? ¡A veure qui és capaç de citar-me'n cap, que el deix derrerera ni el safalc!

De manera que per aquest vent fas ara el mateix cantet que feya vint anys enderrerera, abans d'esser anat a Barcelona i per Catalunya a predicar l'*Obra del Diccionari*, abans d'esserme fet català, com n'hi ha que diuen.

Precisament quant l'any 1898, poc després d'esser entrat a la Cúria Eclesiàstica come Vicari General de l'⁶⁰inobidable Bisbe Rdm. Dr. Campins i Barceló, l'Exc[elentíssim] Sr. D. Jusep Socies i Gradolí, President a les hores de la Diputació de les Balears, me comanà i confià que acabàs la *Gramàtica* de D. Tomàs Fortesa, ja li vaig dir que, per ferho, m'era necessari recórrer tot Catalunya y lo Reyne de València per estudiarhi l'estat actual de la nostra llen-

57. Ratllat: *no elze podem posar la rasadora*.

58. Ratllat: *Valencia*.

59. Ratllat: *aragonesa*.

60. Ratllat: *immortal*.

go en aquelles regions, tan convençut estava ja llavò de que lo balear, lo català i lo valencià eren la mateixa llengo, la *llengo catalana*, que la poden anomenar com vulguen, pero que —fort i no't mogues—, hi ha que regonèixer i confessar que ès la mateixa llengo, la *llengo catalana*. I que no s'escandalisin els nostres mallorquins *catalanistes* de que diga aquí *llengo* i no *llengua*. *Llengua* es la forma més general dins lo Reyne de Valencia i dins Catalunya Occidental (mitja província de Tarragona, de l'Argentera enllà, i a tota la província de Lleyda). En canvi dins les províncies de Barcelona i Girona ès més usual dir *Llenga*, que no *Llengua*. Un gramàtic de tanta talla com lo Rt. P. Jaume Nonell, S. J. dins totes les seues obres diu sempre *llenga* i no *llengua*. *Llengo* ès la forma exclusiva de les Balears, i s'usa dins tota la Provensa, pronunciant *lengo*. Si, lo gran Frederic Mistral dins sos incomparables poemes *Mireio*, *Calendau*, *Nerto*⁶¹ i totes les altres obres may emprà altre forma que *lengo*. Per això jo reivindic come forma absolutament lligítima la de les Balears, *llengo*, per més que se n'escarrufin certs mallorquins *catalanistes*, que pretenen de cames primes i van massa enera de cualcador per pretenirhi.

I ¿com demostr jo que el mallorquí es català pur? ¿Com? Defiant, com defiy, tots els qui ho neguen, a que me citin cap forma de llenguatge, cap aplec de formes llingüístiques, vertaderament catalanes, no acastellanades ni afrancesades, que s'usin a Catalunya i no a Mallorca i que bastin per fer del català una llengo diferent del mallorquí. A Catalunya s'usen, sí, formes de llenguatge que no s'usen a Mallorca, que basten per constituir una *modalidat llingüística*, una *variedat llingüística* dins la llengo catalana, diferent de la modalidat, de la *variedat llingüística*, pròpia avuy i característica de Mallorca,⁶² que ès una de les set *modalidats* o *variedats* principals que presenta avuy la nostra llengo, la llengo del Rey En Jaume, del Bt. Ramón i de St. Vicent Ferrer, ès a dir, l'*alguerès* (d'Alguer de Sardenya [Itàlia]), el *català de França* (Rosselló, Vallespir, Conflent, Cerdanya, Capcir), el *català oriental* (província de Girona), el *català central* (Barcelona i la seua província i la banda oriental de la prov[íncia] de Tarragona), *català occidental* (prov[íncia] de Lleyda, Andorra i la banda occidental de prov[íncia] de Tarragona), *català de València* o *valencià* (prov[íncia] de Castelló de la Plana, València i Alacant, fora la pellerengada *aragonesa* i *murciana* d'aqueixes províncies, que ès poca cosa ferm) i *català balear* o sia *mallorquí*, *menorquí* i *eyvissenc* (a Mallorca deym *Ervissa*, però allà diuen *Eyvissa*).

Aqueixes set *modalidats*, absolutament autònomes i independents entre sí i totes ab els mateys drets i categoria literària, sostenc jo i defens contra En Fabra i l'*Institut d'Estudis Catalans*, constitueixen la *Llengua Catalana*. I

61. 'Netro' en l'edició de «La Vanguardia Balear».

62. Ratllat: *pero estrictament, plenament catalana*.

sempre que dic jo *llengua catalana* des de l'any 1898, que vaig sortir al mitx per primera volta a parlar de tal llengo i a defensarla, s'ha d'entendre que vull dir això i no altra cosa; an aqueixa llengo, entesa així, me referesc sempre i no a la *modalitat* de Barcelona ni a cap altra que's parli a Catalunya. No, may per may he pretengut subjectar Mallorca a Catalunya llingüísticament; may he volgut esclavisar ni endogalar el *mallorquí* an el *barceloní*, el nostre *parlar* an el *parlar* de Barcelona ni de cap altre endret de Catalunya.⁶³ En tants i tants de discursos com he fets a Barcelona i de cap a cap a Catalunya, may per may he dissimulades ni amagades les formes de llenguatge, pròpies i característiques de Mallorca. Sempre he parlat en *mallorquí*; may he dit, per exemple, *jo penso, jo camino, jo torno, sino, jo pens, jo camín, jo torn*. ¿Poden dir lo mateix els altres mallorquins que caplleven per Barcelona? No crec que si-guen gayre els qui ho puguen dir.

De manera que a Catalunya may per may he amagada la meua condició de mallorquí an el parlar, may per may he dissimulada la pronúncia mallorquina ni la morfologia mallorquina ni la sintaxis mallorquina; may per may me'n som empegueit ni avergonyit, sino que les he defensades sempre come les més lligítimes de tota la *llengua catalana*, la del Rey En Jaume, del Bt. Ramón i de St. Vicens Ferrer.

Per lo mateix, la selvatge i brossenca indignat ab que han procedit contra mi els de l'*Institut d'Estudis Catalans* (el primer de tot, En Puig i Cadafalch), no m'han fet mudar absolutament de cantet respecte del nom que don a la *nostra llengo*, tota vegada que l'anomèn ara lo mateix que fa vint anys.

Així ès que per aquest vent res tenc que rectificar. Pero ¿ès lo mateix en les altres coses de l'*Obra del Diccionari*?

Això veurem, si Deu ho vol, dins els articles sucessius.

ANTONI Mª ALCOVER, PRE.

LA PERSONALIDAT LLINGÜÍSTICA DE MALLORCA⁶⁴

§ 2

Les meues eixides per la llengo de Mallorca.
Perque vaig pendre tant la tirada a Barcelona

Es evident que no fonc per fogir de Mallorca ni per oblidarla fentme'n trons, sino per tot lo contrari. ¿De que se tractava? De fer lo Diccionari de la

63. Ratllat: *May*.

64. Publicat a «La Vanguardia Balear», 25 de gener de 1919, ps. 2-3.

nostra llengo, de la llengo que parlam⁶⁵ els mallorquins. Si fora de Mallorca negú l'hagués parlada, no hauria importat embarcarme, en no esser per anar a consultar arxius i biblioteques a on hi hagués escrits ó impresos de tal llengo que no fossen a Mallorca. Pero el cas era i ès que la llengo que parlam els mallorquins ès la mateixa ab lleugeres diferències que parlen els menorquins, els eyvissencs, els catalans d'Espanya i de França i els de casi totes les regions de València, Alacant i Castelló de la Plana. I així com seria una carabassencada per un andalús, peruà o colombià que volgués fer un *Diccionari* de la seua llengo, per dur a cap tal obra, no voler sortir d'Andalucia, del Perú, de Colòmbia, ni voler tenir en conte per res l'estat de la seua llengo en les altres regions o nacions que igualment la parlen, sobre tot tal com se troba a la nació o regió que comensà a parlarla, d'on se estengué a totes les altres; això ès, Castella;— així seria estada una carabassencada meua voler fer el diccionari de la nostra llengo sense voler sortir de Mallorca, sense acostarme per res a les altres regions i comarques que la parlen, sense tenir en conte com la parlen aquestes altres regions i comarques i com s'hi troba de polent, ufanosa o decayguda.

Essent tot una llengo lo que parlen les Balears, Catalunya i València, pertocava aplegar les forses de tots els parlants per alsar tots plegats a tal llengo el monument que li pertoca, lo *Diccionari* que tothom demana a les Balears, a Catalunya, a València. Cada regió d'aquestes en tè de diccionaris, però tot[s] son fets d'aqueixa manera rueca i escafida, mirant just la propia regió, sense abrassar ni enjoncar tot el conjunt, tota la suma, tot lo cabal de la llengo, que may se troba tota just a un punt, sino dins la totalitat dels punts que la parlen.

Per això per consell dels meus amics, dels mallorquins més fervents, aplegats devers el maig de 1900 dins la biblioteca del Palau Bisbal, vaig compondre la *Lletra de Convit a tots els amics* de la nostra llengo de Mallorca i de fora-Mallorca, que se publicà la darrera de l'any 1901; i, escampada⁶⁶ dins les Balears, Catalunya i València, a on trobà més eco fora de Mallorca, fou a Catalunya. A Barcelona me cridaren per donarhi una conferència a l'Ateneu, i la hi vaig donar la primeria del desembre; i els escriptors catalanistes caporals me dugueren a dinar esplendidament a Ca'n Martin, allà on solen fer cada any lo dinar dels Jocs Florals; i, haventlos dit jo que'm diguessen com havíem de fer lo Diccionari, lo *Mestre en Gay saber* i editor entusiasta d'obres catalanes En Francesc Mateu, respongué en nom de tots: *Tots estam a les vostres ordes. Vos dirigiu i manau i nosaltres seguirem*. Tots els altres confirmaren les paraules d'En Mateu, i desde aquell moment tots els catalanistes de Barcelona i de fora de Barcelona me regonegueren i tengueren per cap i director de l'*Obra del Diccionari*, comensant centenars d'entusiastes de Barcelona i de tot Catalu-

65. 'Parlen' en l'edició de «La Vanguardia Balear».

66. Ratllat: *per les*.

nya i alguns de València a treballar segons les normes i búxoles de la *Lletra de Convit* en l'*Obra del Diccionari*. A Mallorca ja n'hi hagué molts que hi treballaren, però no tants ni d'un bon tros com a Catalunya.

¿Com no havia d'acceptar jo una cooperació tan resolta, fervent i coratjosa com la que m'oferien els catalans a mi, mallorquí, per una obra iniciada d'un mallorquí, que la personificava un mallorquí, que's presentava per tot sostenint que Mallorca era la banda a on se conservava millor la llengua catalana, de la qual anàvem a fer lo *Diccionari*? Seria estat de virolencs i de betzols no aprofitar per la nostra llengua aquell torrental may vist d'ardor i d'entusiasme per l'*obra del Diccionari* de la nostra llengua.

L'any 1900 ja vaig fer una eixida d'estudi exploratiu a Barcelona, Vic, Ripoll, Camprodon, Gombreny, la Pobla de Lillet, Borredà, Puigcerdà, Montlluís, Perpinyà, Arles, Llançà, Girona, Besalú, Olot. En vaig tornar molt encoratjat i fonc causa que l'any 1901 m'espità a Tortosa, Xerta, Gandesa, Vinaròs, Morella, Alcalà de Xivert, Castelló, Vila-real, Onda, Borriana, Nules, Morvedre, València, Rafelguaraf, Gandia, Dénia, Alcoi, Cocentaina, Benifallim, Penayla, Xàtiva, Alacant, Barcelona, Perpinyà, a on m'esperava lo Rdm. Sr. Bisbe d'allà, Monsenyor Carsalade ab el qual recorreguérem casi tot lo Rosselló, convidant la gent d'allà i de tots els altres pobles anomenats a replegar cabal per l'*Obra del Diccionari*. Animat ab la bona acullida que per tot arreu trobava, emprenc l'any 1902 l'altra eixida llingüística, la més grossa que may haja feta, puys durà noranta tres dies. Comensada a Menorca, seguida a Eivissa, d'allà pec a Alacant i llavò m'espità a Elx, Santa Pola, Novelda, Monòver, Biar, Ibi, Xixona, la Vilajoiosa, Benidorm, Bolulla, Benissa, Verger, Oliva, Gandia, Valldigna, Xàtiva, Ontinyent, València, Sueca, Lliria, Castelló, Vinaròs, Tortosa, Tarragona, Reus, Falset, Valls, Montblanc, Barbarà, Santa Coloma de Queralt, Igualada, Martorell, Vilafranca del Penedès, el Vendrell, Vilanova i la Geltrú, Sitges, Mataró, Canet de Mar, Blanes, Planes d'Olot, Olot, Banyoles, Sant Feliu de Guíxols, Girona, Palamós, Palafrugell, la Bisbal, Figueres, Besalú, Agullana, la Jonquera, Ceret, Arles, Elna, Perpinyà, Calce, Clairà, Prada, Puigcerdà, Ripoll, Vic, Prats de Lluçanès, Gironella, Berga, Manresa, Cardona, Solsona, Cervera, Tàrraga, Lleida, Balaguer, Artesa de Segre, Tremp, la Pobla de Segur, Gerri, Sort, Pallerols, la Seu d'Urgell, Ponts, Calaf, Terrassa, Sabadell i Barcelona. En tots aqueys punts de Catalunya me rebien en triunf, m'obsequiaven ab dinars esplèndits, donava conferències a la Casa de la Vila, an els teatres, a les Societats Catalanistes, i llavò hi estudiava lo llenguatge local. I ¿sabeu que me resultà de tant de conversar i sermonar? Que arribant a Mallorca, la meua gargamella ja no en volia pus, i per prescripció facultativa vaig haver d'estar devers dos mesos sense dir paraula. Així me torna la veu. ¿Voleu una prova de l'entusiasme ab que me rebien a Catalunya? Escoltauho: l'eixida durà noranta tres dies; an el tren

sempre anava de primera i en lo altre lo mateix. Idò no vaig arribar a gastar 500 pessetes. Quant de València vaig entrar a Catalunya (feya 33 dies que era sortit de Mallorca) n'havia gastades devers 300. De dia 14 de maig fins dia 14 de juliol, dos mesos justs, ab tant com vaig córrer per Catalunya espanyola i Catalunya francesa, no vaig arribar a gastar les 200 pessetes que duya, i vaig arribar a Mallorca ab pessetes d'aquelles. ¿Com poria esser això? Senzillament, perque casi en lloc me deixaven anar a la fonda; i, si hi anava, en tractar de pagar, casi sempre me deyen que ja *estava pagat*. I en anarme'n d'un poble a l'altre, m'acompanyaven els entusiastes an el tren o a la diligència, i me donaven el *billet* per espitxarm'hi. ¿Tenia o no motiu per estar agrait i parlar be dels catalans, allà on tants i tants se demostraven del tot dispostos, no a donarme cap orde ni marcarme cap direcció, sino a rebre'n de mi, a treballar a les meues ordes, per l'*Obra del Diccionari* de la llengo de Mallorca? que, no perque fos també la llengo de Catalunya i València, deixava d'esser la llengo de Mallorca. ¿Venia a Mallorca cap mancap de l'entusiasme ab que els catalans treballaven per l'*Obra del Diccionari* de la llengo de Mallorca? que el dirigia un mallorquí, aclamantlo tothom come cap i ànima d'aquella obra nacional?

Per impulsar-la de casta granada i treure tot el suc a la taronja, comens dins el desembre de 1901 a publicar lo *Bolletí del Diccionari*, que arribà a tenir prop de mil subscriptors, l'immensa majoria d'ells a Catalunya. Lo *Bolletí* no s'aturava⁶⁷ may d'escampar murta a favor de l'*Obra del Diccionari* i ponyia tots els subscriptors i lectors a ferhi feyna, omplint cèdules i més cèdules del llenguatge de tantes de regions i comarques, cèdules que prenién el vol cap a Mallorca, come tribut de⁶⁸ vasallatge a la prepotència lingüística de la nostra *Roqueta*, com un homenatge i una resposta a la veu mallorquina que no parava may de cridar: —*Venguen cèdules plenes de paraules de tots els dominis de la llengo! ¿Hala si en venen! ¡fora vessa! ¡fora són!*

I tantes en venien de cèdules plenes, que fou precis ferlos una calaixera, i hagué d'esser de 33 calaixos, que dins cada calaix n'hi quebessen 25000. ¿Que me'n direu? ¡Ell en set o vuyt anys n'hi arribaren a venir prou de nou centes mil!

L'any 1906 ab lo professor de filologia alemany Dr. Bernat Schädel vàrem recórrer els Pirineus, de Perpinyà fins a la Vall d'Aran, estudiant la conjugació vivent de la nostra llengo a Perpinyà, Arles, Prats de Molló, Prades, Mosset, Montlluís, Formiguera, Puigcerdà, Angostrina, Portè, Martinet, la Seu d'Urgell, Andorra, Sort, Llavorsí, Esterrí d'Àneu, Benavarri, Alòs d'Àneu, Vilaller, Caldes de Boí, la Torre de Cabdella, la Pobla de Segur, Tremp, Manresa, Berga, Bagà, la Pobla de Lillet, Ripoll, Camprodon, Rocabrúna, Olot, Figueres, Campmany, Castelló d'Empúries, Cadaqués; i l'any 1909

67. Ratllat: *ni s'atura*.

68. Ratllat: *hom*.

vaig seguir la mateixa tasca a Granollers, Caldes de Malavella, Arbúcies i Sant Hilari; l'any 1910 li vaig copar ab la mateixa curolla a⁶⁹ Menorca, Eivissa, Alacant, Alcoi i València. L'any 1913, aprofitant lo viatge d'Itàlia, m'embarcà a Civita Vecchia cap a Sardenya i fas l'estudi de la conjugació a Alguer, població de 12000 ànimes que parlen la nostra llengo, això sí, tota brufada d'italià i de sard. L'any 1914, la primeria de janer, fas una escapada a Vilanova d'Escornalbou (prov[íncia] de Tarragona), Reus i Valls, també per lo de la conjugació; l'any 1917 fas altre tant a Eivissa i Menorca; i entany dins l'Empordà, tot el Reyne de Valencia i Catalunya Occidental.

L'any 1904 vaig moure de fer un *Congrés de la llengo nostra*, que fonc a Barcelona dins l'octubre de 1906, aplegants'hi tres mil congressistes, acudinthsabis i filòlegs de totes les regions de la nostra llengo i de Castella, de París, d'Itàlia; i aquells milenars de congressistes me feren President, lo qual no crec que fos cap deshonra ni mancap per Mallorca. An aquell *Congrés*, entre les quotes dels congressistes i les subvencions que la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona ens donaven, férem prop de xeixanta mil pessetes, gastantes totes, com se suposa, ab el *Congrés*, puys pagàrem el viatge a tots els sabis que hi prengueren part activa i llavò les donàrem 25 pessetes cada dia que hi foren. Així se poden fer *Congressos*. ¿A na quina banda d'Espanya era possible ferne cap de consemblant? ¿N'han fet cap may els castellans de *Congrés de cap casta* que's puga comparar ab aqueix que férem a Barcelona l'any 1906? que tantes de passes, corregudes i cartes me costà!

Per via d'En Prat de la Riba vaig lograr que la Diputació de Barcelona enviàs tres joves, mitjansant concurs, a estudiar Filologia a Alemània durant tres anys pagantlosho tot; i llavò dos anaren un any a Suïssa i un any a París a fer un curs ab els més notables professors de tal ciència, els Drs. Gauchat, Jud, P. Rousselot i Gilliéron. Prengueren ells el Doctorat en Filologia i son els únics d'Espanya que el tenen (lo Dr. Pere Barnils, lo Dr. Mn. Antoni Griera, i l'altre, En Manuel de Montoliu i Togores, cosí del Sr. comte d'Ayamans). Així la nostra llengo p'els estudis de filologia no ha d'anar a fora casa i pot viure de la seua mateixa sustància.

I quant l'immortal Prat de la Riba completà l'*Institut d'Estudis Catalans* fundant la *Secció Filològica* i la de *Ciències*, me posa a mi dins la *Filològica*, i me'n feu *President*, turnant quatre mesos cada any en la *Presidència General de l'Institut* (les tres *Seccions*: l'altra ès la fundada tot d'una, l'any 1907, la *històrica-arqueològica*). La *Secció filològica* tenia per objecte primordial fer lo *Diccionari*, tal com jo l'havia concebut i predicat per tot arreu, lo *Diccionari de la nostra llengo*, desde que comensà a embarbollar devers lo segle vii fins avuy, tal com la parlen les Balears, Catalunya i València.

69. Ratllat: *Alacant*.

¿Vaig fer, jo mallorquins! en totes aqueixes coses cap mal terç a Mallorca ni a la nostra benvolguda llengo? ¿Vaig demostrar en res d'això esserme oblidat de Mallorca ni del seu parlar? ¿Desjectava jo en cap d'aqueixes coses el mallorquí, la llengo mallorquina? ¿Era res d'això haver renegat de Mallorca ni esserme fet català? com n'hi havia de xarrims, nyics, malsofrits i esquitarells que hu deyen? No crec que cap mallorquí que estiga bo de cap, s'atans a sostenirm'ho.

¿Concretantme a Mallorca, hauria jo conseguit may per la nostra llengo lo que he conseguit: les *nou centes mil cèdules de la Calaixera* i els deu toms del *Bolletí*, que son cent trompetes que fa desset anys que sonen dins les Balears, Catalunya i València, defensant la nostra llengo, cridant tots els qui la parlen, a treure cara per ella, a estimarla? ¿Que hauria conseguit jo, si no surt de Mallorca, si no m'espitx a convidar Catalunya i València a ferme tot lo costat que calia? ¿Hi hauria importat fer una *Calaixera* tan gran? ¿Hi serien vengudes la mitat de la mitat de la mitat de cèdules? ¿S'hauria pogut sostenir lo *Bolletí* tants d'anys ab l'empenta que sempre ha duyta? Per mi ès evident que tot d'una hi hauria haguda una envestida més o manco forta i foriosa, però aviat hauria comensat a desmayar i desmayar; i desmaya qui desmaya, un dia ab un desmay d'aqueys l'*Obra del Diccionari* se'n seria anada a fer vaumes a *So'n Trillo*, com tantes d'altres iniciatives de mallorquins les n'ha pres així.

De manera que tampoc per aquest vent no me remordeix gota la meua consciència de mallorquí d'haver desertat ni un moment de la bandera de Mallorca, i per lo mateix no me trop an el cas d'haver de mudar de cantet.

Dissapte qui ve, si Deu ho vol, veurem si en la meua actuació dins l'*Institut d'Estudis Catalans* vaig demostrar haver renegat de mallorquí fentme català de tot o si vaig sostenir sempre ben dreita i ben alta la bandera de Mallorca i de la nostra llengo.

ANTONI Mª ALCOVER, PRE.

LA PERSONALIDAT LINGÜÍSTICA DE MALLORCA⁷⁰

§ 3

La meua actuació dins l'*Institut* d'Estudis Catalans

¿M'hi vaig portar sempre come mallorquí o come oblidat de Mallorca? La Presidència de l'*Institut*, me tapà may la vista per que no vés Mallorca, per que m'estimàs més fer feyna per Catalunya que no per Mallorca? Vegem-ho.

70. Font: «La Vanguardia Balear», 8 de febrer de 1919, ps. 1-2.

Primerament, ni doní may cap passa per que me fessen de l'*Institut* i molt manco per que me'n elegissen President. (He dit *doní* en lloc de *vaig donar*; i usaré, sempre que'm veng a sen endret, aqueixa *forma simple* de *pretèrit*, viva a Mallorca fins en el sigle XVIII, i viva encara a Eivissa i a València), En Prat de la Riba, al cel sía, volgué que fos de l'*Institut* i President de la *Secció Filològica*, i per això ho vaig acceptar, perque jo an En Prat de la Riba no li podia negar res fòra l'ànima, p'el concepte tan alt que tenia del seu patriotisme, que may per may s'eclipsava.

Si tots els catalans fossen com En Prat de la Riba, no hi hauria a Mallorca, a València ni a altres bandes la prevenció, la mania, l'antipatia que hi ha contra Catalunya. Essent En Prat de la Riba l'inspirador suprem del moviment catalanista y lo vertader *amo de les melles*, devant el qual tots en definitiva rendien bandera, tant si volien com si no volien, —actuant jo dins l'*Institut d'Estudis Catalans* i per dins Catalunya, aliat ab elements de *La Lliga Regionalista* i de l'*Unió Catalanista*, anava ben confiat de que la meua feyna havia d'esser de profit i eficaç per l'*Obra del Diccionari i de la Gramàtica* de la nostra llengua i que may Mallorca n'havia de sortir perjudicada ni preterida ni ab el més petit mancap, sino molt aventatjada i favorescuda.

La primera feyna que comanà la *Secció Filològica* de l'*Institut* que jo presidia, fonc l'ordenació per orde alfabètic de les nou centes mil cèdules de la *Calaixera*, ordenació que a proposta meua se feu a Mallorca i la feren mallorquins, i per cert ab una economia que esglayà la gent de l'*Institut*.

Una altra feyna comanà la *Secció Filològica*: posar en cèdules les llistes de paraules, de molts de milenars de paraules, que m'havien enviades de diferents endrets de Catalunya i València, com també posar en cèdules les paraules de diferents diccionaris catalans i els llinatges catalans, valencians i balears, que son paraules, vives o mortes, de la nostra llengua i que pertoca incloure an el *Diccionari*, llinatges que figuren en el Cens Electoral de totes les províncies que parlen la nostra llengua, censos que jo m'he basquetjats, i dels quals s'havien de treure les cèdules. Idò aqueixa altra feyna que la *Secció Filològica* per amor de mí acordà fer fer, romangué comanada també a mallorquins i ab una grossa economia per l'*Institut*, puys aquelles cèdules les mos feyen a centim de pesseta. I s'afanyaven tant a fer-ne que, en devers mitx any n'ompliren 160.000, com qui no diu res, i per lo mateix costaven 1600 pessetes.

Anant an aqueix pas, dins dos o tres anys hauriem tengut replegat casi tot el cabal de paraules, mots i frases que constitueixen la nostra llengua i que han d'esser els mitjans i el pedreny per alsar lo grandió edificí del *Diccionari*, a on no n'hi manqui cap de paraula nostra.

Pero això, que havia d'agradar tant i tant an els amadors corals de la nostra llengua, no sols de les Balears, sino de Catalunya i de Valencia, no

agradà gota an els passarells de la *Secció Filològica*, i an el qui agradà manco fonc D. Pompeu Fabra, un dels bons gramàtics que may haja tenguts Espanya, però que està dotat d'una modestia tan... *formidable*, que se té per l'únic filòleg del mon que puga parlar i tallar i cosir en ram de llengo catalana. De manera que tots els qui se permeten pensar diferent d'ell, els qui no vulguen esser just *escolans d'amèn* d'ell, —elze considera inimics personals d'ell, elze fa la guerra a mort i no elze dona ni elze guarda corter, i just los fa el mal que pot.

L'any 1901 coneguí En Fabra a Barcelona i ens férem amics. Jo el vaig pendre per un amic coral; ell també s'hi demostrava tot d'una, però a poc a poc, davant lo seu proceir, me vaig haver de convèncer de que m'anava ab carta tapada, de que m'era un contrari. Ell també entrà a l'*Institut*; i p'el seu talent, per la seua competència gramatical i filològica hi havia d'entrar. Jo no volia ferli la cuantra en res ni per res, mentres no hi hagués motiu; no volia que me poguessen donar per intractable i desbaratador de pobles. Així ès que, quant mोगué l'*Institut* de fer les famoses *Normes Ortogràfiques*, me comanà En Prat de la Riba que formulàs un *projecte d'Ortografia* per discutirlo ab el d'En Fabra dins l'*Institut*. Formul jo el projecte, i l'homo, en lloc de mirarlo-se i parlar-me'n, el s'afica tot d'una dins la butxaca, me mou una altra conversa i may més he sabut que en feu ell de tal projecte meu. Tan poques baralles volia jo ab En Fabra, per defogir de conflictes, que, havent jo dit un día an En Prat de la Riba, quant comensavem la tasca de les *Normes*, que n'haviem parlat ab En Fabra i que jo creya que ens entendríem, En Prat me contestà ab una vivesa, impròpia del seu caràcter sereníssim: —*Sí! perque vostè s'ès entregat a ell de tot!* Jo vaig dur la meva mansuetut fins a defensar En Fabra demunt lo meu *Bolletí* dels atacs que els seu contraris en ortografia li dirigien, perque això sí, de contraris del seu sistema n'hi ha més que mosques, i may ha pogut sostenir un periòdic de les seues idees gramaticals ni filològiques, com jo he pogut sostenir lo *Bolletí*, perque no té qui hi vulga estar suscrit; per això sempre l'ha duyta del meu *Bolletí*, perque no pot sofrir que negú més que ell o subjecte a ell parl de filologia catalana. Quant se fundà l'*Institut*, ja volia que jo matàs lo *Bolletí*, i jo li doní a entendre que *no llevia*. Els altres companys de *Secció* la primeria me feyen la bona; però ben aviat comensaren a fer el joc de la raboa, que lo que *no pot dir ab so cap, eu diu ab sa coa*, ès a dir, comensaven a posarme dificultats a casi tot lo que jo proposava; i, lligats ab En Fabra, acabaren per ferme impossible la vida de *President* de l'*Institut*. Idò aqueys subjectes, com elze diguí que els col·laboradors de Mallorca ja tenien 160.000 cèdules plenes de mots, se'n esglayaren; i ab l'escusa de que no hi havia diners, me feren suspendre tota aquella tasca de fer cèdules, que era indispensable per acabar lo *Diccionari*, i suspesa se-gueix encara.

¿I com s'explica això? Molt fàcilment. L'idea de fer lo *Diccionari* de tota la llengua catalana, de tot lo que's parla a les Balears, a Catalunya i a València, no sols ara, sino desde que se formà la nostra llengua devers el segle VIII, —an els ulls dels balears, catalans i valencians era una bona idea, una gran idea, una idea admirable, que la generalitat de la gent acullí ab entusiasme; però p'En Fabra tenia dos defectes... *colossals*: que no era una idea seua, i per lo mateix mereixia fusellar, i llavò que era contraria a tot el concepte que ell té de la llengua catalana. Ell sosté que no hi ha més llengua catalana que la que's parla a Barcelona; per ell, lo que no's diu a Barcelona, no té cap valor, mereix tirar, no s'ha de tenir en conte per res. Per lo mateix era ben debades i en va tota aquella tresca-la-mena que jo havia moguda de replegar totes quantes de paraules, frases i formes de llenguatge s'usen fora de Barcelona a Catalunya espanyola i francesa, a les Balears, en el Regne de València. Per aqueixes dues raons, supremes p'en Fabra, fentli costat els altres estornells de la *Secció antifilològica*, s'es enrocada l'*Obra del Diccionari* dins l'*Institut d'Estudis Catalans*. Des de l'any 1912 la Diputació de Barcelona dona just per lo Diccionari 12.000 pessetes cada any, i además en dona 20.000, també cada any, a la dita *Secció Filològica*, que té per missió principal fer el *Diccionari*. Idò bé, En Fabra i els altres passarells antifilològics se saberen enginyar sempre per espampolar a l'*Obra del Diccionari* tants de mils de pessetes, destinantles a altres coses, ara ab una excusa, suara ab una altra. Jo acudia an En Prat de la Riba perque posàs remey a tot aquell desgavell; en Prat me prometia posar-nhi, i jo veyia que hi donava providència fins allà on podia. En Fabra i companyia feyen com que compondre-se una temporadeta, però pronte ja tornaven tirar de camelea, fentme la garangola per un altre vent. Jo tenia una fe grossa de tot ab En Prat de la Riba perque sempre el trobava ablamat de l'ideal més pur per la Pàtria i per la Llengua. Ell me pregava que tengués paciència, que a poc a poc encarrilaria la cosa; i an aixó anava ell ben decididament, encara que no tan aviat com seria estat desitjat. ¿I que havia de fer jo? Si jo hagüés fetes estelles tot-d'una ¿que m'haurien dit? M'haurien tractat d'esquitarell, de cap-lleuger, de poc tacte, de poc maneig i que ho havia esfondrat tot. Per això vaig preferir aguantar fins que pogués, fins que me quedàs gens d'esperança de millors temps. Vaig voler carregar-me de paciència i de raó per tenir sempre una sortida ayrosa i digna devant Deu i tot lo mon. Mentres tant aprofitava totes les caigudes per favorir i servir la causa mallorquina, la llengua mallorquina, *la personalitat lingüística de Mallorca*. Així es que vaig conseguir que venguessen a conte de l'*Institut* a estudiar la llengua a Mallorca, Menorca i Eivissa, els *Secretaris de treball* de la *Secció Filològica* i doctors en Filologia, Mn. Antoni Griera, i En Pere Barnils, que se passaven una partida de setmanes per assí, estudià qui estudià la nostra llengua. Tractà la *Secció Filològica* de publicar un *Anuari*, i vaig conseguir que l'estampassen a Mallor-

ca. Comensà l'estampació, però En Fabra i companyia no pararen fins que m'ho hagueren esborrassat, posant-hi mil dificultats.

ANTONI Mª ALCOVER, PRE.
(Continuarà)

LA PERSONALIDAT LINGÜÍSTICA DE MALLORCA⁷¹

§ 3

La meua actuació dins l'*Institut* d'Estudis Catalans (Acabament)

Com fèiem les Normes Ortogràfiques, jo volia que hi posàssem la solució dels problemes ortogràfics de les Balears i del Regne de València, i m'ho aturaren amb l'escusa de que llavò no tractàvem de fer un sistema complet d'ortografia sino de resoldre provisionalment alguns punts per sortir del pas, i més envant ja tocaríem tots els problemes. I el *tocar* fonc que En Fabra d'amagat de mi, com jo estava tan malalt, l'any 1915, que hi faltà tan poc per anarme'n a veure Sant Pere, engarbullà el seu sistema ortogràfic, prescindint completament del *mallorquí* i del *valencià*, posant el barceloní come *llengo normal* i *literària*, i feu votar a tot l'*Institut* aquell *cocòrum*, i ara pasa come *sistema ortogràfic* de l'*Institut*, gràcies a una votació absolutament nul·la, illegal i anti-reglamentària de cap a peus, contra lo qual vaig protestar solemnement davant tot l'*Institut*, antany an aquest temps.

I per cert que ab aquest embuy indigne d'En Fabra i companyia per fer triuñar aqueix *sistema ortogràfic* d'En Fabra, sense notificarm-ho ni dirme'n paraula, succeí un incident un poch tal qual com jo demunt el meu *Bolletí* donava ventim ferm an els qui introduien dins el català *galicismes* i *neologismes* bordissencs i malfents. En Fabra, En Carner i *companyys*, que estaven tocats d'aqueix mal, feyen flamada contra mi; i un dia (novembre de 1916) en sessió de l'*Institut*, En Carner tengué barra per increpar-me perque jo no *observava les Normes Ortogràfiques de l'Institut* demunt el meu *Bolletí*, i m'acusà d'emprar demunt aquest una *conjugació dialectal*, això ès, una *conjugació* no de Barcelona, sino de Mallorca, acabant per demanarme que matàs lo *Bolletí*. ¿I sabeu que li vaig contestar? Que en quant a matar lo *Bolletí*, no'm donava la gana. En quant a deixar la *conjugació mallorquina* per la barcelonina, tampoc me donava la gana, senzillament perque la *mallorquina* era molt més *catalana clàssica* que no la barcelonina. I en quant a lo de que jo no observava les *Normes Ortogràfiques de l'Institut*, contestí que'm digués quines eren les

71. Font: «La Vanguardia Balear», 15 de febrer de 1919, ps. 1-2.

Normes que jo no observava. —Vostè, me contestà ell, escriu *aczent* en lloc de *accent*. —Es ver, dic jo. ¿I quina *Norma* de l'Institut hi ha que establezca que hem d'escriure *accent*? Aquí el gran Carner, el *colossal* Carner, el superhome Carner va romandre capturat, perquè efectivament no n'hi havia cap de *Norma* que establís tal cosa. A les hores En Fabra, per treure de dins el fanc son company, pren la paraula, i diu: —Això no ès cap *Norma*, sino una de les *reformes* de les *Normes*, que proposa d'escriure *accent*. —¿I quant, diguí jo, ha discutit l'*Institut* aqueixa reforma? —Ja vendrà, digué En Fabra. —Está bé, dic jo. Doncs en venir, ja ho discutirem.

I era que a les hores ja havien votada mos companys de *Secció* la reforma ortogràfica, d'amagat meu, i no tengueren pit per confessarho llavò; i En Carner, confonent les coses, duyt de l'odi que'm tenia, ja invocà aquella *reforma* illegal, anti-reglamentària, fraudulenta, figurantse que m'havia d'afonar, i fonc ell l'afonat; els seus genolls pagaren la festa.

Un altre càrrec... feresst me feu En Carner aqueix pic: que jo havia publicades unes *Normes Ortogràfiques* p'els mallorquins, traicionant, segons ell, les de l'*Institut*. Jo li vaig tapar la boca contant lo que hi havia hagut, que fonc lo sigüent:

Ja he dit que les *Normes Ortogràfiques* de l'*Institut* deixaven a l'ayre tot un enfilall de problemes de l'ortografia mallorquina; i succeí lo que jo temia: que, publicades aquelles *Normes*, una partida de mallorquins que les volien observar, acudiren a mí a demanarme com resolía jo aquells problemes que les *Normes* no tocaven. ¿I que fas jo a les hores? Componc un *apèndic* a les *Normes* de l'*Institut*, aon proposava la solució d'aquells problemes; i, aprofitant una de les meues anades a Barcelona, mostr an En Fabra tal *apèndic*. M'hi donà lo seu parer sense manifestar-hi oposició; però més tard s'entrega ab En Prat de la Riba, que me pregà que no publicàs dalt mon *Bolletí* dit *apèndic* per no despertar a València, Tortosa o Lleyda l'idea de ferne d'altres d'*apèndics* per l'estil per resoldre els problemes ortogràfics d'allà, ab lo qual les *Normes* de l'*Institut* se'n durien una mala costerada. P'el gran respècte qu'En Prat me mereixia, vaig dir que no publicaria dalt lo *Bolletí* aquell *apèndic*, sino que en faria una tirada apart per aquells que acudien a mí a demanarme la solució dels esmentats problemes ortogràfics que afectaven a les Balears. Aquell *apèndic* no contra-deya cap *Norma* de l'*Institut*. Vaig fer la *tirada*, i en doní exemplar an els qui se presentaren a ferme consemblants consultes.

De manera que la meua sollicitud per la solució dels problemes ortogràfics mallorquins, lo meu zèl per la *personalitat llingüística de Mallorca* me valgué aquest altre arrefoll d'En Carner, se'n vé desiara per Mallorca, fingint simpatía i entusiasme per la nostra Illa i per les coses mallorquines, allà on de part de dins n'ès un contrari reconsagrat, com ho demostrà aqueix pic calificant de *diallectal*, de *iliteraria* la conjugació mallorquina, com ho demostrà sobre tot ab la

serie de guitzeries i jutipiris que feu a la meravellosa traducció mistraliana de D.ª Maria Antònia Salvà, com veurem, si Deu ho vol, dins l'article següent, puys aquest ja m'ès sortit massa llargarut, i passa d'hora de posar-hi punt final.

ANTONI Mª ALCOVER, PRE.

LA PERSONALIDAT LINGÜÍSTICA DE MALLORCA⁷²

§ 4

La meua actuació dins l'*Institut* en defensa dels autors mallorquins i de la personalitat llingüística de Mallorca

La *Secció Filològica* de la meua Presidència no sols era *Filològica*, sinó d'*Espansió de la llengua*, i per lo mateix, segons el pensament d'En Prat de la Riba, havia de girar en català les obres-mestres de les literatures capdals per integrar la nostra literatura. Conseqüent ab tal objecte, proposí a l'*Institut* de comanar una versió catalana dels grans poetes catalans llatins Prudenci i Virgili an els egregis trovadors⁷³ balears Mossen Miquel Costa i Llobera i Mossen Llorens Riber. L'*Institut* ho acordà, i jo mateix vaig fer an aqueys dos grans *Mestres* la gloriosa comanda, que ells acceptaren, posant fill a l'agulla tot seguit.

En Prudenci ès un poeta colossal, però devegades allarga massa engolfantse en refutacions teològiques dels heretges de son temps, i tot lo que hi guanya l'*apologia cristiana*, ho pert la poesia. Això ha capturat Mn. Costa de dur a cap la comanda rebuda; iestic segur que també l'ha fet refredar el proceir de l'*Institut* ab altres poetes mallorquins. No ho sé d'ell; just ho presumesc, això sí ab molt de fonament.

¿I Mn. Llorens Riber que ha fet? Mn. Riber acabà la versió catalana de l'*Eneida* de Virgili, fent una obra-mestra en tota l'estensió de la paraula. Jo crec que ès de les millors traduccions que may se sien fetes de l'obra de Virgili en totes les llengos del mon. Acabada l'obra, la presenta Mn. Riber a la *Secció Filològica*. Passen una partida de mesos, i assetsuaixí Mn. Riber s'entrega a l'*Institut* i exigeix lo manuscrit presentat, la seua traducció de Virgili. Cabalment vaig assistir a la *sessió* a on donaren conte de l'exigència de Mn. Riber dins la corema de 1917. Els estornells de la *Secció* se resistien a tornar a Mn. Riber l'obra presentada; jo elze vaig fer avinent que estàvem obligats a tornarlehi, i així ho arribaren a resoldre.

72. Publicat a «La Vanguardia Balear», 22 de febrer de 1919, p. 2.

73. Ratllat: *mallorquins*.

I ¿per que feu això Mn. Riber? ¿Seria d'agraït i de content que estigués de la *Secció Filològica*? ¿Bona casta d'agraït i de content! Mn. Riber retirà la seua obra de l'*Institut* per que no li fessen lo que li feren a una altra obra mallorquina, la estupenda traducció de l'immortal poema mistralià *Mireio* que D.ª Maria Antonia Salvà emprengué i acabà devers l'any 1912. Ella la me lletgí casi tota a Lluçmajor, i en romanguí entusiasmadíssim; l'obra tenia una caràcter mallorquí d'allò més alt de punt; les *especialidats* i *modalidats* mallorquines havien aydat meravellosament a la traductora a transplantar dins la nostra llengo tota l'epopeya idíllica del sublim Mistral. Ab això En Carner vengué a Mallorca, sent l'obra de l'egrègia poetessa mallorquina, l'*Institut* acorda estampar-lehi, la traductora entrega lo manuscrit, i En Fabra, En Carner i companyia comensen ponyirhi i amacarronarho. A una de les *sessions* que vaig assistir, lletgiren una partida de retocs i correccions que havien fetes an el primer *cant* del poema. Allò me vengué molt de nou, i les ho vaig fer avinent que allò no podia passar, que allò era desfigurar i descaracterisar l'obra de D.ª Maria Antònia, que, si no els agradava, no la hi havien d'haver demanada per publicar-lehi, i per lo mateix la hi havien de respectar tal qual era. Ells me digueren que ho feyen per que romangués millor, per remuntarla; jo vaig insistir en la meua protesta.

¿Creys que en feren garie cas aquells *superhomes*? Lluny d'aturarse de posar la seua ditada a casi totes les estrofes de la nostra poetessa, seguiren allà puny qui puny i retoca qui retoca i corretteix qui corretteix, d'amagat de mi. Ja no me'n tornaren resar pus per que no elze mogué un escàndol; però l'altra gent de l'*Institut* m'ho contaven confidencialment, que l'obra de D.ª Maria Antònia passava de les mans d'En Fabra a les d'En Carner i llavò de Mn. Clascar, i tots hi llevaven i hi afegien i ho cap-giraven. I passaven mesos i mesos ab correcció de proves i més proves. Arriba ab això el temps del meu Vicariat Capítular i de les meues malalties; i sensa jo anarho a cercar, m'arribaven unes veus molt... *pintoresques* sobre les *llibertats* que els estornells de l'*Institut* se permetien ab la⁷⁴ traducció mistraliana de D.ª Maria Antònia, que no havia d'estar gens satisfeta, quant persones tan sèries i autorisades com els dos millors poetes que té avuy Mallorca, si importa més eminents come patricis que no come poetes, me contaren que D.ª Maria Antònia n'estava ben disgustada d'aquelles *llibertats* dels elets de l'*Institut*, i que la cosa era arribada a l'estrem que dits elets li enviaren a dir que allà on ella feya dir a un personatge del poema que *era poca cosa*, que *era insignificant*, ells hi havien posat que *era un noningú*, falsetjant completament l'expressió de l'original; i aquí D.ª Maria Antònia s'indignà i els escrigué que rebutjava absolutament tal *correcció* i que no tocassen lo que ella havia escrit. —Tan blau era el fester,

74. Ratllat: *Obra de*.

que, quant jo vaig esser sortit de la darrera malaltia, m'espità un dia a ca-D.ª Maria Antònia a protestar de tot allò que els de l'*Institut* feyen ab la seua obra, indicantli que lo millor era que la retiràs de l'*Institut* i la publicàs per conte seu. Ella per un escés de delicadesa no ho volgué fer.

A la fi s'acabà l'estampació de l'obra i sortí a llum devers el novembre o octubre de 1917. A mans meues no arribà fins devers el janer, i encara fonc perque D.ª Maria Antònia me'n envià un exemplar. Els periòdics de Barcelona i de Mallorca feya mesos que en parlaven, donant conte dels exemplars que n'havien rebuts de l'*Institut*. A mi que n'era President, se'n guardaren com de caure d'enviarme'n.

A mitjan novembre (1917) lo *Correu Català* de Barcelona alsà la veu contra l'*Institut* p'els retocs i correccions que havia fetes a l'obra de la poetessa mallorquina, desfigurantlehi baldrumerament, indignament. Me diuen que En Miquel Ferrà demunt *La Ultima Hora* també censurà granat ferm lo que havia fet l'*Institut* de retocar i corretgir l'obra de D.ª Maria Antònia. Els altres periòdics mallorquins que en parlaren, fora mon *Bolletí del Diccionari*, feren grans elogis de l'obra de la traductora, pero sensa protestar de la profanació que l'*Institut* hi havia comesa: ni mitja paraula en digueren. Ab lo qual demostraren o que no havien lletgida l'obra de D.ª Maria Antònia o que havien fet *lletgir de monja*, ès a dir, que no se'n eren enterats, o que eren tan curts de vista que no hi afinaren aquelles *postissures* que l'*Institut* hi havia etzibades, o que hi estaven conformes, fentse trons de la *personalitat llingüística de Mallorca* i de la dignitat de la *llengua mallorquina* i de les *propiedats característiques* de la *Roqueta*, d'aquesta illa de Mallorca que tots juren i perjuren que l'estimen i la volen defensar fins a les estrelles. En Miquel Ferrà i mon *Bolletí* salvaren la seua responsabilitat; ara els altres periòdics mallorquins demostraren un *mallorquinisme sui generis*, molt del gust dels passarelles de la *Secció antifilològica* de Barcelona, inimics reconsagrats del *mallorquí*, però ben poc conforme ab la dignitat i honorabilitat de Mallorca i de la seua llengua.

La⁷⁵ derreria del janer (1918) en la *Junta General de la Societat Arqueologica Luliana* jo vaig protestar solemnement de l'atrocitat de l'*Institut* contra l'obra de D.ª Maria Antònia Salvà, indicant els principals desbarats que l'*Institut* hi havia comesos. No recort que cap periòdic se'n fés eco ni en donàs conte en la ressenya que de tal *Junta* publicaren.

Qui m'escrigué, fonc D.ª Maria Antònia, pregantme que, en donar conte de la seua obra demunt lo *Bolletí*, no digués res de lo que li havien mudat els de l'*Institut*. Jo li vaig prometre no dirne res quant donaria la nota bi-

75. Inici de la continuació d'aquesta quarta part en l'edició de «La Vanguardia Balear» (8 de març de 1919, p. 2).

bliogràfica de l'obra,⁷⁶ reservant la censura d'aquells balitres per més envant. Era tot lo que podia fer come bon mallorquí per D.ª Maria Antònia. Estava ella en son dret més absolut si no volia que protestassen de l'injúria que els de l'*Institut* li havien feta desfigurantli l'obra. L'*acció d'injúria* negú més que l'*injuriat* la pot exercitar, entre altres coses per allò de *volenti non fit injuria*. Però era el cas que els gats-vayres de l'*Institut* havien injuriada molt més Mallorca, la llengo de Mallorca, la *personalitat llingüística de Mallorca*, que no D.ª Maria Antònia, que finis finis allargà el coll an aquelles *postissures* i *profanacions* que els *antifilològics* ensivellaren dins la seua traducció, i ab tal resignació no mos hi podeu aficar perque cadascú es molt senyor de resignarse a quesvulla. Ara l'injúria i l'infàmia que els estornells de l'*Institut* ab aquelles *postissures*, *afegits* i *correccions* que aficaren a l'obra de D.ª Maria Antònia, feren a Mallorca, a la llengo mallorquina, a la *personalitat llingüística de Mallorca*, —era una injúria i una infàmia que queya demunt tots els mallorquins, que feria tots els mallorquins que's tenen per mallorquins *concients*. I així com D.ª Maria Antònia Salvà era molt senyora de no protestar de l'injúria que havia rebuda ella, els mallorquins concients tenien dret a protestar de l'injúria que havien rebuda ells. Per això jo vaig creure que, sense faltar en lo més mínim a totes les consideracions que me mereix donya Maria Antònia Salvà, que son fora mida, —podia i devia haver d'alsar la veu contra aquella *atrocitat* dels *antifilològics* demunt mon *Bolletí del Diccionari*, i per això hi dediqué un capítol del meu Manifest contra l'*Institut* (*Bolletí* de juny-setembre d'entany), i ara hi torn sucra els alls, puys m'escau molt sucra los per fer veure que jo may me som oblidat⁷⁷ d'esser mallorquí, primer que català, per que se veja que may he posada Catalunya davant Mallorca, que may he donada cap passa de renegat de Mallorca, i que sempre i aonsevulla he treta cara per Mallorca i per la llengo mallorquina i per la *personalitat llingüística de Mallorca*, tant dins l'*Institut* com fora de l'*Institut*.⁷⁸

Si els altres escriptors mallorquins, fora En Miquel Ferrà, no han protestat de tal *injúria* des de l'*Institut* a la *personalitat llingüística de Mallorca*, jo me'n guardaré com de caure de ferlosne cap càrrec. Cadascú ès molt senyor dels seus actes i d'entendre a la seua manera els seus devers. Així com jo he entesos sempre els meus, jo no podia callar davant tal injúria i tal infàmia a la *personalitat llingüística de Mallorca*; jo havia de cantar clar i llampant, sense revolteries ni mastegar fesols, així com ho he fet sempre que en consciència he cregut que ho havia de fer.

76. Ratllat: *però*.

77. Ratllat: *de que som*.

78. Ratllat: *Si els altres*.

Però ¿en que consistia l'injúria i l'infàmia que cometeren els de *l'Institut* contra la *personalitat lingüística de Mallorca* dins la traducció mistraliana de D.ª Maria Antònia Salvà? ¿Eren miqueries que no pagaven oració o eren coses vertaderament greus, que no poguessen passar en realitat? Vegemho.

Sí, els estornells de *l'Institut* someteren l'obra admirable de la poetessa mallorquina a una vertadera tortura, capgiranthi una infinidat de versos, llevant mots i mudantne perque no los semblaven prou dignes per mallorquins o perque no s'usen a Barcelona o perque no entraven per l'ull dret an En Carner, an En Fabra o a Mn. Clascar.⁷⁹ De manera que l'obra de D.ª Maria Antònia en sortí considerablement esmutxada i estisoretjada, llevantli aquells elets *antifilològics* una partida de formes de llenguatge genuinament catalanes, substituint-les per formes *barcelonines*, absolutament estranyes a Mallorca, resultant ara dins l'obra un *cocòrum* de formes repugnats a les orelles balears i que han de induir a error an els lectors no mallorquins fentlos creure en la coexistència de totes aquelles formes dins lo llenguatge mallorquí, falssetjant la *Secció antifilològica*, d'aqueixa manera tan iregular, la nostra realitat lingüística, no ab l'idea d'enriquir-la ni d'aixamplarla llegítimament, sino just per la pruitja rabiosa d'*imposar* lo *barcelonisme*, baldufenc i baldrumer.

⁸⁰ per això⁸¹ en matèria de sons: —a) me desterrà el sò de *ele doble* (H) no procedent de *ll* llatina; i així, en lloc dels catalaníssims *amellers*, *amelló*, *vellar*, *vella*, *vellada*, *rollo*, *rollet*, *balle*, *espalla*, *respaldera*, usats sempre dins les Balears, m'hi clava *ametllers*, *ametlló*, *vetllar*, *vetlla*, *vetllada*, *rotllo*, *rotllet*, *batlle*, *espatlla*, *respatllera*, may usats dins les Balears i moderns fins i tot a Catalunya; —b) Desterra la *Secció Antifilològica* de dins l'obra de D.ª Maria Antònia el sò prepalatal africac sonor de *tj*, *tge*, *tgi*, substituint-lo p'el prepalatal-fricatiu-sonor de *j*, *ge*, *gi*; i així en lloc del catalaníssims *claretgen*, *negretgen*, *copetjaven*, *manotetjaven*, *festetjar*, usats a les Balears i fora de les Balears, m'hi etziba *claregen*, *negregen*, *copejaven*, *manotejaven*, *festejaires*, —c) Lo sò -o (final àtona) el substitueix arbitràriament per *e*; i després de posar *carro* i *amo*, me posa *verre*, *cuir* i *morre* per *verro*, *cuyro* i *morro*, que deym a les Balears; —d) De l'adverbi *quant* escapsa la -t (final), que a Mallorca ha sonat sempre ben clara segon l'etimologia llatina; tant si surt de *quantum* com de *quando*; —e) En quant a *formes verbals* ès feresta la destrossa que la *Secció Antifilològica* ha feta dins l'obra de D.ª Maria Antònia, desterrantne formes tan clàssiques i tan catalanes com *en-*

79. En l'edició de «La Vanguardia Balear» 'Mossen Clascar' és substituït per 'altres'.

80. Inici la darrera part en l'edició de «La Vanguardia Balear» (22 de març de 1919, ps. 2-3).

81. L'edició de «La Vanguardia Balear» afegeix: 'L'Institut dins l'obra de D.ª Maria Antònia Salvà,'.

viy (1ª pers. sing.⁸² pres. d'*enviar*); *duyt*; *som* (1ª pers. sing. pres. d'*esser*); *duys* (2^{a83} pers. plur. pres. de *Dur*); *veys* (2ª pers. plur. pres. de *veure*); *he* (1ª pers. sing. pres. d'*haver*); *tornasses* (2ª pers. sing. d'optatiu); *veyau* (2ª pers. plur. pres. de *veure*); *me muyr* (1ª pers. sing. pres. de *morirse*); *tòrcer* (< *torquere*); *sebre* (< *sapere*); *jas!* (2ª pers. sing. imperatiu); *mirau* (2ª pers. plur. imper.); *estau* (2ª pers. plur. pres.); *muyres* (2ª pers. sing. subj. de *morirse*): substituintles per les formes modernes, may usades a Mallorca, sino *barcelonines* de cap a peus, inferiors gramaticalment a les que acap de citar com *envio*, *dut*, *soc*, *dueu*, *veieu*, *vegeu*, *haig*, *tornesses*, *em mor*, *torçar*, *saber*, *té*, *mireu*, *esteu*, *et moris*. —f) La *Secció antifilològica* foragita de l'obra de D.ª Maria Antònia les formes *feym*, *fasseu*, que surten respectivament de *facimus*, *faciatis*, que ès lo que deym a Mallorca, i posa *fem*, *feu*, que no les usam els mallorquins, [i que no son ni més correctes ni més catalanes que aquelles,⁸⁴ i que no tenen altre mèrit que ser *barcelonines*. —g) En quant a *sintaxis* arriben els passarells de l'*Institut* an el punible estrem de desterrar la construcció dels pronoms dobles, tradicionals dins tots els monuments catalans anteriors an el segle XVI, segons la qual el pronom *acusatiu* va davant i el *datiu* va darrera: v. gr. *ELZE ME va fer morir*, *ELZE s'amaga*, *retornaulAME*, *EL VOS portam*, *haverLAME negada*, substituintlos per les construccions castellanes, desconegudes dins Catalunya abans del segle XVI, i que encara, gràcies a Deu, no han invadida Mallorca; i m'han clavat a l'obra de D.ª Maria Antònia: *un mal vent... ME'LS va fer morir*; *SE'LS amaga*; *retornaumELA*; *US EL portam*; *haverMELA negada*. —h) I ¿que en direm d'haver desterrat també l'article personal *N*? en construccions com *N'Andreuet*, enflocanhi el barcelonisme *l'Andreuet*? —i) Passen de mida també els atreviments de la *Secció antifilològica* en lo d'espampolar de l'obra de D.ª Maria Antònia mots tan llegítims i tan catalans com *aucell*, *aucelló*, *aucellada* (< llat. *aucellu*), *ansa* (< llat. *ansa*), *coa* (< llat. *cauda*), *cós* (llat. *cursus*), *sucar* (*pegarse els bous ab lo front i banyam*), *corpetó*, *menar*, *res*, *nuu* (< llat. *nodu*), *mancar*, que ès lo que s'usa a Mallorca i a moltes d'altres bandes que no son Mallorca; i els ha substituïts la *Secció antifilològica* per *ocell*, *ocelló*, *ocellada*, *nansa*, *cua*, *curse*, *trucar*, *corbetó*, *emmenar*, *re*, *nus*, *demancar*, que a Mallorca no hem dit may. —j) I que en direm d'haver fets masculins els mots *ferratge* i *fel*, que a Mallorca son femenins? —k) Pero lo que traspasa les fites de lo grotesc, per no dir grosser, ès haver substituït el mot *bes*, *besada*, per un mot tan comunot, gotarrenc i baldrumer com *petó*, que no ja cap senyoreta com la nostra poetessa, sino cap persona mitjanament educada usa a les Balears. —l) A Mallorca i a casi tot Catalunya i

82. Ratllat: *present*.83. Ratllat: *persona*.

84. L'expressió entre claudàtors no apareix en l'edició de «La Vanguardia Balear».

València, tant usen *me, te, se*, com *em, et, es*; de manera que tant *inverteixen* com deixen d'*invertir* aqueys pronoms; pero En Fabra i companyia han declarada la guerra d'extermini a *me, te, se*, usant sempre *em, et, es*; i per lo mateix ha desterrades de l'obra de D.ª Maria Antònia aqueixes formes no *invertides*, tan usades a Mallorca, com si els mallorquins just les usàssem *invertides*.

Més coses podria al·legar que els passarells de l'*Institut* trastocaren de l'obra meravellosa de la nostra poetessa. Ab les que he citades, ja n'hi ha prou per demostrar que la *Secció antifulològica* s'ha permès tota casta de excessos contra la dignitat de la llengua catalana, conservada a Mallorca com a cap altra regió del nostre domini lingüístic; i crec haver provat que l'*Institut d'Estudis Catalans* tracta ab sublevadora desconsideració la llengua de Mallorca, negantli tot sovint la categoria de llengua literària, contra lo qual vaig fer sempre dins l'*Institut* tan de foc com vaig sebre.

Dissapte qui ve⁸⁵ veurem, si Deu ho vol, la sèrie d'atrocitats que els de l'*Institut* han comeses contra mi per no haver volgut jo fer la llengua mallorquina esclava del parlar *barceloní*, per haver defensada sempre la *personalitat lingüística de Mallorca*.

ANTONI Mª ALCOVER, PRE.

85. En l'edició de «La Vanguardia Balear» 'dissabte qui ve' és substituït per 'més envant'.